

Vel Bevert!

B. 235. Skudeneshavn.

Farge- og bygningsarkeologisk undersøkelser av eksteriøret på åtte bygninger

Rapport nr: 22/2016

Jon Brønne
Malerikonservator NKF-N,
Professor emeritus

Rapport Nr. Vel Bevert! Rapport nr. 22/2016	Oppdragsperiode: 18.9. – 27.11.2016	Publiseringsdato 27.11.2016
Tittel: B. 235. Skudeneshavn. Farge- og bygningsarkeologisk undersøkelser av eksteriøret på åtte bygninger	Feltarbeid: 18.-23.9.2016	Rapportering: Oktober-november 2016
Oppdragsgiver: Karmøy kommune	Forsidebilde Fargesnitt av malinglagene på portalen på Mælandsgården, Holmen 16. Foto: J. Brønne. November 2016	
Forfatter(e) Brønne, Jon	Sider 120	Tilgjengelighet Åpen
	Kontrakt: 06.04.2016 Ane Steingilda Alvestad Karmøy kommune	
Prosjektleder: Jon Brønne		
Prosjektmedarbeider:		

Innholdsfortegnelse

1	Bakgrunn for oppdraget	7
2	De undersøkte bygningene.....	7
2.1	Søragadå 18. Matr. Nr. 141. G.57/B.82. Oppført 1862.....	7
2.2	Søragadå 19. Matr. Nr. 653. G.57/B.522. Oppført 1829.....	7
2.3	Søragadå 26. Matr. Nr. 124. G.57/B.67. Oppført 1841.....	8
2.4	Søragadå 37. Matr. Nr. 113. G.57/B.59. Oppført 1855/1859.	8
2.5	Holmen 5. Matr. Nr. 137. G.57/B.80. Oppført 1845.....	9
2.6	Holmen 16. Matr. Nr. 131. G.57/B.75. Oppført 1818/1845.....	9
2.7	Gunnarsbakken 5. Matr. Nr. 170. G.57/B.108. Oppført 1859.....	10
2.8	Kirkevegen 18. G.57/B.279. Oppført 1920.....	10
3	Fargeundersøkelsen	11
3.1	Metode	11
3.2	Koding av de avdekkete fargene	11
3.3	Dokumentasjon	11
3.3.1	Fotografier.....	11
3.3.2	Merking av avdekkingsprøvene.....	11
4	Resultat av fargeundersøkelsen av eksteriøret	12
4.1	Generelt	12
5	Resultat av fargeundersøkelsen. De enkelte bygningene	13

5.1	Søragadå 18. Matr. Nr. 141. G.57/B.82. Oppført 1862.....	13
5.1.1	Oppdrag spesifisert fra Karmøy kommune	13
5.2	Resultat av fargeundersøkelsen.....	19
5.2.1	Panel	19
5.2.2	Vindusgerikter	21
5.2.3	Laftekasser/hjørnekasser	22
5.2.4	Vinduer.....	22
5.2.5	Hoveddøra.....	23
5.3	Søragadå 18. Konklusjon.....	23
5.4	Søragadå 19. Matr. Nr. 653. G.57/B.522. Oppført 1829.....	24
5.4.1	Oppdrag spesifisert fra Karmøy kommune	24
5.5	Resultat av fargeundersøkelsen.....	28
5.5.1	Panel	28
5.5.2	Tannsnittlist/løpelist.....	28
5.5.3	Laftekasser/hjørnekasser	30
5.5.4	Vinduer.....	31
5.5.5	Hoveddøra.....	31
5.5.6	Døromrammingen	31
5.5.7	Vindusgerikter	32
5.6	Søragadå 19. Konklusjon.....	34
5.7	Søragadå 26. Matr. Nr. 124. G.57/B.67. Oppført 1841.....	35
5.7.1	Oppdrag spesifisert fra Karmøy kommune	35
5.8	Resultat av fargeundersøkelsen.....	40
5.8.1	Panel	40
5.8.2	Dør og døromramming	41
5.8.3	Vinduer.....	42
5.8.4	Vindusgerikter	43
5.8.5	Laftekasser/hjørnekasser	44
5.9	Søragadå 26. Konklusjon.....	46
5.10	Søragadå 37. Matr. Nr. 113. G.57/B.59. Oppført 1855/1859.	47
5.10.1	Oppdrag spesifisert fra Karmøy kommune	47
5.10.2	Dør	52
5.11	Resultat av fargeundersøkelsen.....	53
5.11.1	Panel	53

5.11.2	Vinduer.....	55
5.11.3	Vindusgerikter	56
5.11.4	Laftekasser/hjørnekasser	58
5.12	Søragadå 37. Konklusjon.....	59
5.13	Holmen 5. Matr. Nr. 137. G.57/B.80. Oppført 1845.....	60
5.13.1	Oppdrag spesifisert fra Karmøy kommune	60
5.14	Resultat av fargeundersøkelsen.....	64
5.14.1	Panel	64
5.14.2	Dører	65
5.14.3	Vinduer.....	67
5.14.4	Vindusgerikter	68
5.15	Holmen 5. Konklusjon.....	69
5.16	Holmen 16. Matr. Nr. 131. G.57/B.75. Oppført 1818/1845.....	70
5.16.1	Oppdrag spesifisert fra Karmøy kommune	70
5.17	Resultat av fargeundersøkelsen.....	74
5.17.1	Panel	74
5.17.2	Gesimskassen og hulkilsist. Vestveggen.....	76
5.17.3	Dører	77
5.17.4	Vinduer.....	84
5.17.5	Vindusgerikter	88
5.18	Holmen 16. Konklusjon.....	90
5.19	Gunnarsbakken 5. Matr. Nr. 170. G.57/B.108. Oppført 1859.....	91
5.19.1	Oppdrag spesifisert fra Karmøy kommune	91
5.20	Resultat av fargeundersøkelsen.....	95
5.20.1	Dør	95
5.20.2	Panel	96
5.20.3	Vinduer.....	97
5.20.4	Vindusgerikter	98
5.20.5	Laftekasser/hjørnebord	101
5.21	Gunnarsbakken 5. Konklusjon.....	101
5.22	Kirkevegen 18. G.57/B.279. Bokhandelen. Oppført 1920.	102
5.22.1	Spesifisert oppdrag fra Karmøy kommune	102
5.23	Resultat av fargeundersøkelsen.....	111
5.23.1	Panelet	111

5.23.2	Gesims, etasjeskiller, laftekasser, sokkellist og vindusgerikter	112
5.23.3	Vinduer.....	112
5.23.4	Det skårne ornamentet over hoveddøra	112
5.23.5	Bokstavene på ornamentet	112
5.23.6	Hoveddøra.....	112
5.23.7	Den glatte delen/fronten av døromrammingen.....	112
5.23.8	Dørkarmen, sidegeriktene med kannelering og overlysvinduet	112
5.24	Konklusjon og forslag til tiltak for Kirkevegen 18. G.57/B.279. Bokhandelen.	112
5.25	Konklusjon.....	112
5.26	Forslag til tiltak.....	113
5.26.1	Panelet	113
5.26.2	Gesims, etasjeskiller, laftekasser, sokkellist og vindusgerikter	113
5.26.3	Vinduer.....	113
5.26.4	Det skårne ornamentet over hoveddøra	113
5.26.5	Bokstavene på ornamentet	113
5.26.6	Hoveddøra.....	113
5.26.7	Den glatte delen/fronten av døromrammingen.....	113
5.26.8	Dørkarmen, sidegeriktene med kannelering og overlysvinduet	113
6	Kilder	114
6.1	Litteratur	114
6.2	Muntlige opplysninger.....	114
7	Vedlegg.....	115
	Praktisk malerarbeid.....	115
	Rengjøring	115
	Fjerning av løs- og skadet maling.....	115
	Skraping.....	115
	Luting (kaustisk soda).....	116
	Kjemiske malingfjernere.....	116
	Malingfjernere basert på organiske løsemidler.....	116
	Avbrenning med blåselampe eller åpen flamme.....	116
	Varmluftblåser.....	116
	Sliping med drill og roterende eller oscillerende slipeskive.....	116
	Sandblåsing.....	116
	Høytrykksspyling med vann.....	117

Infrarød varme	117
Valg av maling.....	117
Påføring.....	118
Viktig ved bruk av linolje og alkydøljemalinger	118
Maling på eldre maling.....	118
Maling på nytt trevirke.....	119
Innvendig.....	119
Litteratur, maling	120

1 Bakgrunn for oppdraget

I forbindelse med den pågående kulturmiljøfredningen av deler av Gamle Skudeneshavn, var det et ønske fra Karmøy kommune, oppvekst og kulturretaten om å få ny kunnskap om eldre fargebruk og fargesetting av den eldste bebyggelsen i Skudeneshavn. Karmøy kommune hadde valgt ut åtte bygninger som skulle undersøkes. Etter en åpen anbudskonkurranse ble Vel Bevart valgt til å utføre undersøkelsene. Detaljeringen i hva som skulle undersøkes på hvert hus er spesifisert ved presentasjonen av hvert enkelt hus i denne rapporten. For å få ytterligere kunnskaper om bygningene, og for å kunne forstå sammenhengen mellom fargehistorikken på de ulike bygningselementene, har undertegnede måttet gå ut over bestillingens mandat, og undersøkt flere elementer på de fleste bygningene. Disse resultatene er også tatt med i rapporten.

2 De undersøkte bygningene

2.1 Søragedå 18. Matr. Nr. 141. G.57/B.82. Oppført 1862.

Figur 1. Skudeneshavn. Søragedå 18. Sett fra sydvest. Foto: J. Brønne. September 2016.

2.2 Søragedå 19. Matr. Nr. 653. G.57/B.522. Oppført 1829.

Figur 2. Skudeneshavn. Søragedå 19. Sett fra sydøst. Foto: J. Brønne. September 2016.

2.3 Søragedå 26. Matr. Nr. 124. G.57/B.67. Oppført 1841.

Figur 3. Skudeneshavn. Søragedå 26, Sett fra sydvest. Foto: J. Brønne. September 2016.

2.4 Søragedå 37. Matr. Nr. 113. G.57/B.59. Oppført 1855/1859.

Figur 4. Skudeneshavn. Søragedå 37. Sett fra nordvest. Foto: J. Brønne. September 2016.

2.5 Holmen 5. Matr. Nr. 137. G.57/B.80. Oppført 1845.

Figur 5. Skudeneshavn. Holmen 5. Sett fra sydvest. Foto: J. Brønne. September 2016.

2.6 Holmen 16. Matr. Nr. 131. G.57/B.75. Oppført 1818/1845.

Figur 6. Skudeneshavn. Holmen 16. Sett fra nord. Foto: J. Brønne. September 2016.

2.7 Gunnarsbakken 5. Matr. Nr. 170. G.57/B.108. Oppført 1859.

Figur 7. Skudeneshavn. Gunnarsbakken 5. Sett fra sydøst. Foto: J. Brønne. September 2016.

2.8 Kirkevegen 18. G.57/B.279. Oppført 1920.

Figur 8. Skudeneshavn. Kirkevegen 18. Sett fra nordøst. Foto: J. Brønne. September 2016.

3 Fargeundersøkelsen

3.1 Metode

Fargeundersøkelsen ble gjort enten ved lagvise avdekkinger og registrering av malinglag (farge-trapper), og eller med en mengde kontrollavdekkingsprøver med bruk av skalpell og feltmikroskop på alle bygnings-elementer på eksteriørene. Videre er materialprøver tolket i digitalt mikroskop ved høyere forstørrelse hos Vel Bevert i Oslo. Det ble ikke gjort inngrep i opprinnelige eller sekundære bygnings-elementer i form av fjerning av listverk og panel. Fargeundersøkelsen in situ ble utført i dagslys utendørs.

3.2 Koding av de avdekkete fargene

Fargene er kodet etter NCS-S systemet, som er et system for fargebeskrivelse.¹ De aller fleste fargehandlere kan blande nesten alle malingstyper, glansgrader og farger basert på dette systemet. Mange av de malte flatene som ble undersøkt i Skudeneshavn er til dels mye endret. Enten på grunn av overmaling og eller at opprinnelige flater er nedbrutt vær og vind og påvirkning av sollys. Det har likevel vært mulig å bestemme med en stor grad av nøyaktighet hvordan fargene har sett ut opprinnelig.

Vurderingene av de opprinnelige fargene er gjort på grunnlag av de funnene som ble gjort ved undersøkelsene, og på grunnlag av erfaring fra undersøkelser av analoge eksempler. De anbefalingene som er gitt i denne rapporten kan benyttes uten justeringer. De avdekkete malingene er gjerne skitne, avblekete og nedslitte, og fargene kan derfor nå se annerledes ut enn da malingene ble påført. Oljen i oljebaserte malinger gulner dessuten når den ikke utsettes for lys. Det betyr at de fargene som avdekkes vanligvis er for varme eller gule i forhold til hvordan de opprinnelig har vært. Dette er særlig kritisk for blå og grå farger. Oljen i malinglagene vil blekes når fargen står fremme i lyset. Malerikonservatorer tar hensyn til pigmentenes og bindemidlenes endringer når fargene kodes. De avdekkete malinglagene er kodet slik undertegnede mener at de har sett ut da de var nye. Hvis fargene som kodes ligger mellom to fargekoder i tabellene, angis dette med en /. For eksempel: (2010-N/3010-N)

3.3 Dokumentasjon

3.3.1 Fotografier

Alle husene som er undersøkt er fotodokumentert av undertegnede med digitale fotografier. Det er tatt oversiktsbilder før undersøkelsene. Det er videre tatt fotografier under undersøkelsene for å dokumentere funn. Det er fotografert detaljer av konstruktive elementer og avdekkingsprøver. Fotomaterialet er systematisert. Alle relevante fotografier oppbevares hos Vel Bevert. Fotografiene i rapporten kan fritt benyttes hvis fotograf oppgis.

3.3.2 Merking av avdekkingsprøvene

Avdekkingsprøvene er merket. Følgende koder er benyttet på merkingene:

L: Ferdig avsluttet lag

*: Avsluttende malinglag

G: Grunningsstrøk

T: Treverk

¹ Natural Color System® Index 2009

4 Resultat av fargeundersøkelsen av eksteriøret

4.1 Generelt

For de fleste bygningene i undersøkelsen finnes det eldre fotografier som gjengir husene og omgivelsene. De fotografiene som er tatt før siste verdenskrig, som undertegnede har sett, er alle i sort-hvitt. Ettersom hverken den ortokromatiske filmen som var i bruk frem til ca. 1905 eller den pankromatiske filmen som var i bruk frem til ca. 1940 ikke kan skille mellom hovedfargene rød, blå, grønn og gul, men kun kan vise oss kontraster, kan vi ikke benytte sort-hvitt fotografier til å bestemme farger eller fargesetting. Bildene kan imidlertid vise oss at det har vært kontraster mellom de ulike bygningselementene og ikke minst kan ofte bildene gjengi bygningsdetaljer med stor nøyaktighet. Dette kan hjelpe oss til datering av eldre tilstand på bygningene og på endringer som er utført.

Det er viktig å være klar over at en bygningsdetalj som fremstår som mørk på et eldre sort-hvitt bilde, kan for eksempel være en gjengivelse av en lys grønn farge.

Det er i rapporten gjengitt mange bilder av fargesnitt tatt i mikroskop. De fargene som er gjengitt i fargesnittene kan ikke benyttes til å bestemme farger nøyaktig, men de kan gi en god pekepinn på hvor i fargespekteret fargene ligger. For å kunne bestemme og kode eldre fargelag, er det nødvendig å avdekke malinglaget, og benytte avdekkingen til å kode fargene.

I gjennomsnitt har de åtte bygningene som er undersøkt blitt malt ca. hvert 13. år. Landsgjennomsnittet for de bygningene vi har undersøkt, som er oppført i perioden ca. 1760 – ca. 1920 er at de males ca. hvert 20. år. Det betyr at de undersøkte husene i Skudeneshavn har blitt malt vesentlig hyppigere enn det som er landsgjennomsnittet. Våre tidligere undersøkelser har vist at hus i kystnære strøk males hyppigere enn i innlandet. Dette kan skyldes flere forhold. Værpåkjenningen er større ute ved kysten, slik at behovet for rebehandling er større. På de undersøkte bygningene i Skudeneshavn var det ingen skader eller kraftige nedbrytninger i de eldre, overmalte malinglagene som skulle indikere at dette hadde vært en viktig årsak til oppmalingene. Hyppige oppmalinger kan også være betinget av sjømannstradisjonen med jevne vedlikeholdsintervaller på båter og skuter. Det kan også være betinget av at på grunn av de rike sildefangstene, så var det i en lengre periode økonomisk gode tider i Skudeneshavn, noe som kan ha medført at huseierne hadde råd til å male husene med dyrere pigmenter enn det som var normalt for småhus, og at de tok seg råd til å male hyppigere enn vanlig.

Undersøkelsene har vist at hvit har vært den dominerende fargen som er benyttet i Skudeneshavn. Både blyhvitt, sinkhvitt og titanhvitt har blitt benyttet. Undersøkelsen har også vist, at det frem til begynnelsen av 1900- tallet var vanlig å benytte kontrastfarger på bygningsdetaljer som vinduer, vindusgerikter, laftekasser og dørromramminger. Syv av de undersøkte husene hadde opprinnelig dører i kontrastfarger. På alle husene har dørene i senere perioder blitt malt i kontrastfarger. Kontrastfargene domineres av okere i alle varianter, men det er også benyttet et stort spekter av andre farger på listverk, dører og laftekasser. Dette sammenfaller ned de funnene vi har gjort i resten av landet. Se hvert enkelt hus for spesifisert fargehistorikk.

På grunn av svært ulike lag med maling på de ulike elementene på hvert enkelt hus, har det ikke vært mulig innenfor prosjektets rammer å utarbeide periodeskjemaer for hvert enkelt hus. (Se tidligere tilsendte rapporter).

5 Resultat av fargeundersøkelsen. De enkelte bygningene

5.1 Søragedå 18. Matr. Nr. 141. G.57/B.82. Oppført 1862.

Det nåværende huset er trolig bygget i begynnelsen av 1860-årene for Lars Endresen Riisdahl. Dateringen er usikker fordi det mangler branntakster for eiendommen i perioden 1856-1893 I 1865 bodde Lars E Riisdahl i huset med familie, en husholdning på i alt 7 personer noe som må karakteriseres som svært få i forhold til husets størrelse.²

5.1.1 Oppdrag spesifisert fra Karmøy kommune

Undersøke: Panel, listverk og vinduer.

Figur 9. Skudeneshavn. Søragedå 18, sett fra sydøst. Det er bare kontrastfarger på vindusgeriktene. Foto: Tora Jakobsen, 1917.

² Fra: Grude, Egil Harald ed al. Red. 1975. *Hus og innbyggere i gamle Skudeneshavn*. Skudeneshavn. Side 94.

Figur 10. Skudeneshavn. Søragedå 18, sett fra sydøst. Panel, vinduer og gerikter er opprinnelige. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 11. Skudeneshavn. Søragedå 18, sett fra sydvest. Panel, vinduer og gerikter er opprinnelige. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 12. Skudeneshavn. Søragedå 18, sett fra vest. Panel, hoveddør, vinduer og gerikter er opprinnelige. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 13. Skudeneshavn. Søragadå 18, sett fra sydvest. Profilert supanel. To rams sidehengslete empirevinduer med originale beslag og gerikter. Panel, vinduer og gerikter er opprinnelige. Foto: J. Brønne. September 2016.

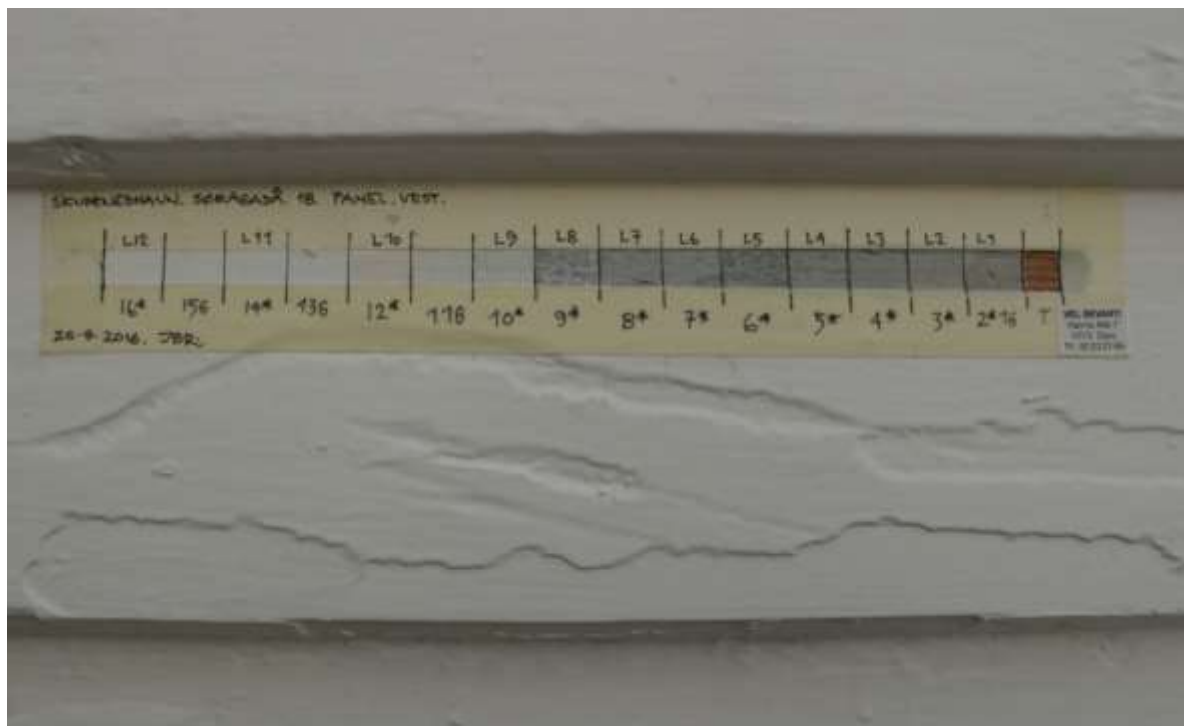
Figur 14. Skudeneshavn. Søragedå 18, sett fra nordvest. Vinduet på nordsiden av døra. Panel, vinduer og gerikter er opprinnelige. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 15. Skudeneshavn. Søragedå 18. Hoveddøra mot nordvest. To fløyet innadslående senempiredør. To kvadratiske fyllinger i basen på hver dør. De øverste fyllingene er erstattet med store glass i stående format. Dette er trolig original utførelse. Dørgeriktene som er en type som finnes i overgangen mellom senempiren og sveitserstilen har uvanlig, rik profilering. Selv om døra har glass, har døra også tradisjonelt overlysvindu. Vinduet har senempirens diagonalstilte sprosser. Bekroningen har bølget senempireutsveifing med dreide knotter. Foto: J. Brønne. September 2016.

5.2 Resultat av fargeundersøkelsen

5.2.1 Panel

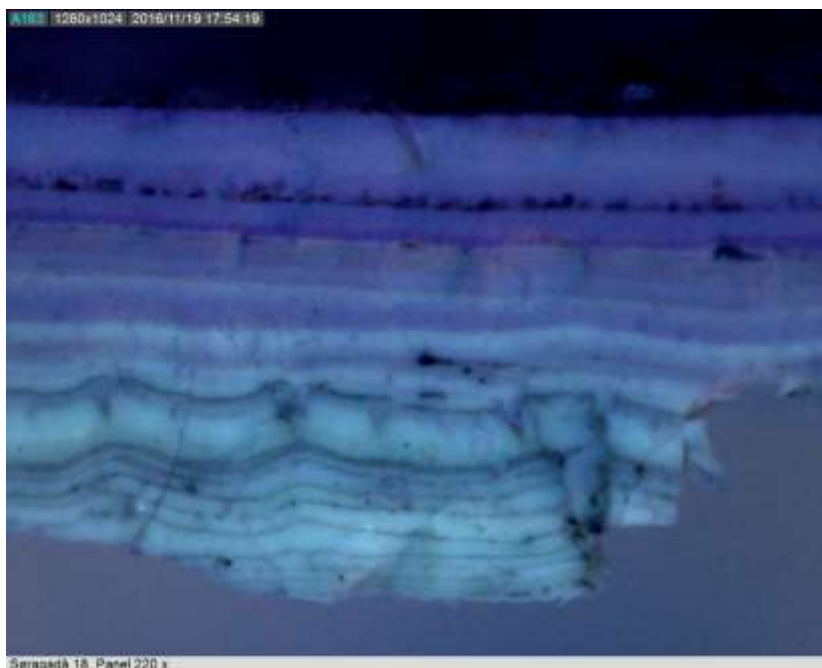
Figur 16. Skudeneshavn. Søragedå 18. Fargelagsavdekking på panelet. Foto: J. Brønne. September 2016.

Fargelagsavdekking på panelet

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 16*	L12	Hvit		Alkydøljemaling	Dagens malinglag
Lag 15 G		Hvit		Alkydøljemaling	Grunning
Lag 14*	L11	Hvit		Alkydøljemaling?	
Lag 13 G		Hvit		Alkydøljemaling?	Grunning
Lag 12*	L10	Hvit		Linoljemaling	
Lag 11G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 10 *	L9	Hvit		Linoljemaling	
Lag 9*	L8	Grå	3500-N	Linoljemaling	Blyhvit, opprinnelig hvit
Lag 8*	L7	Grå	2500-N	Linoljemaling	Blyhvit, opprinnelig hvit
Lag 7*	L6	Grå	2500-N	Linoljemaling	Blyhvit, opprinnelig hvit
Lag 6*	L5	Grå	3500-N	Linoljemaling	Blyhvit, opprinnelig hvit
Lag 5*	L4	Grå	2500-N	Linoljemaling	Blyhvit, opprinnelig hvit
Lag 4*	L3	Grå	2500-N	Linoljemaling	Blyhvit, opprinnelig hvit
Lag 3*	L2	Grå	2500-N	Linoljemaling	Blyhvit, opprinnelig hvit
Lag 2*	L1	Grå	2500-N	Linoljemaling	Blyhvit, opprinnelig hvit Opprinnelig overflatebehandling
Lag 1G		Hvit		Linoljemaling	
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

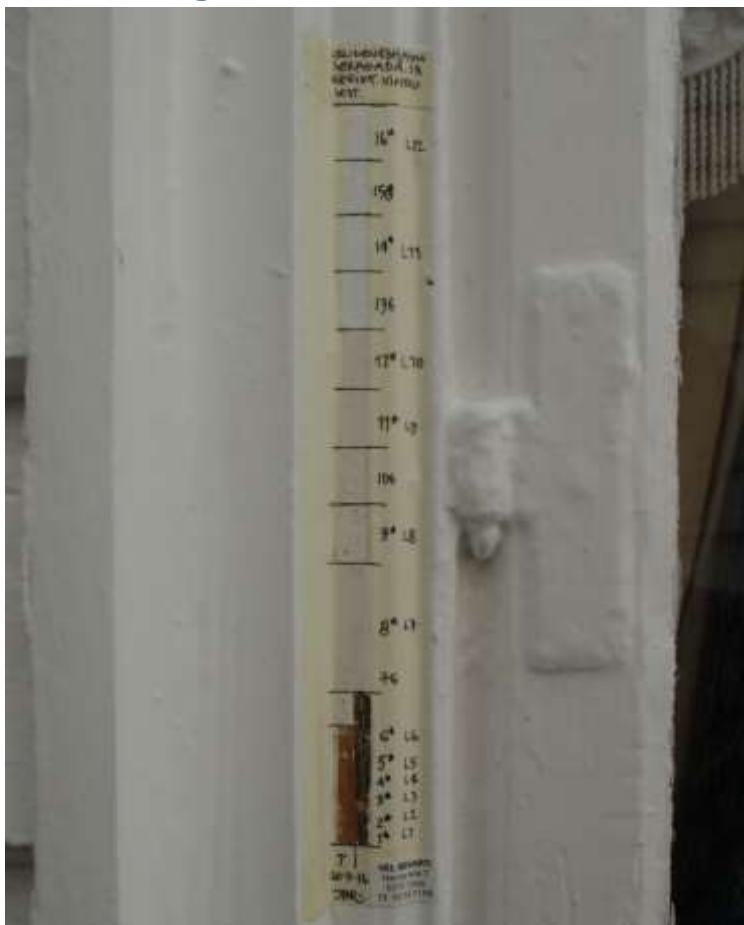

Figur 17. Skudeneshavn. Søragadå 18. Fargesnitt av malinglagene på panelet. På fargesnittet er alle malinglagene, inklusive grunningsstrøk, mellomstrøkene og sluttstrøkene. De nederste malinglagene er grå, her markert med en blå strek. Selv med forstørrelse opp mot 400X er det ikke mulig å se pigmentkorn i de grå malinglagene. Det betyr at de malinglagene som i dag fremstår som grå, opprinnelig var hvite, med blyhvit som pigment. Blyhvit oksiderer i luft, og blir grå. Oksidasjonen forsterkes hvis det er forurensing i luften, for eksempel fra svovel. Svovelforurensing kan komme fra fyring med koks, sinders, kull og torv. Det er tynne lag med skitt og smuss på overflaten av de fleste lagene med blyhvit. Forurensingen er imidlertid vesentlig mindre enn det vi finner på huset rett over gata, Søragadå 19. Undertegnede har ingen forklaring på dette. Foto: J. Brønne. November 2016.

Figur 18. Skudeneshavn. Søragadå 18. Fargesnitt av malinglagene på panelet. Samme fargesnitt som i figuren over, men her fotografert i UV lys. De blyhvite malinglagene fluoriserer mindre enn de senere lagene som består av blant annet sinkhvit og titanhvit. De tynne lagene med skitt og smuss er bedre synlig på dette fotografiet. Foto: J. Brønne. November 2016.

5.2.2 Vindusgerikter

Figur 19. Skudeneshavn. Søragedå 18. Fargelagsavdekking på vindusgerikt. Foto: J. Brønne. September 2016.

Fargelagsavdekking på vindusgeriktene

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 15	L13	Hvit		Alkydøljemaling	Dagens malinglag
Lag 14 G		Hvit		Alkydøljemaling	
Lag 13 *	L12	Hvit		Alkydøljemaling?	Grunning
Lag 12G		Hvit		Alkydøljemaling?	
Lag 11*	L11	Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 10 *	L10	Hvit		Linoljemaling	
Lag 9*	L9	Hvit		Linoljemaling	
Lag 8*	L8	Hvit		Linoljemaling	
Lag 7*	L7	Hvit		Linoljemaling	
Lag 6*	L6	Hvit		Linoljemaling	
Lag 5*	L5	Mellomoker	6020-G90Y	Linoljemaling	
Lag 4*	L4	Mellomoker	6010-G90Y	Linoljemaling	
Lag 3*	L3	Mellomoker	5010-G90Y	Linoljemaling	
Lag 2*	L2	Mellomoker	7010-Y30R	Linoljemaling	
Lag 1*	L1	Mellomoker	7010-Y30R	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

5.2.3 Laftekasser/hjørnekasser

Fargelagsavdekking på laftekassene

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 16*	L12	Hvit		Alkydoljemaling	Dagens malinglag
Lag 15 G		Hvit		Alkydoljemaling	Grunning
Lag 14*	L11	Hvit		Alkydoljemaling?	
Lag 13 G		Hvit		Alkydoljemaling?	Grunning
Lag 12*	L10	Hvit		Linoljemaling	
Lag 11G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 10 *	L9	Hvit		Linoljemaling	
Lag 9*	L8	Grå	3500-N	Linoljemaling	Blyhvit, opprinnelig hvit
Lag 8*	L7	Grå	2500-N	Linoljemaling	Blyhvit, opprinnelig hvit
Lag 7*	L6	Grå	2500-N	Linoljemaling	Blyhvit, opprinnelig hvit
Lag 6*	L5	Grå	3500-N	Linoljemaling	Blyhvit, opprinnelig hvit
Lag 5*	L4	Grå	2500-N	Linoljemaling	Blyhvit, opprinnelig hvit
Lag 4*	L3	Grå	2500-N	Linoljemaling	Blyhvit, opprinnelig hvit
Lag 3*	L2	Grå	2500-N	Linoljemaling	Blyhvit, opprinnelig hvit
Lag 2*	L1	Grå	2500-N	Linoljemaling	Blyhvit, opprinnelig hvit Opprinnelig overflatebehandling
Lag 1G		Hvit		Linoljemaling	
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

5.2.4 Vinduer

Fargelagsavdekking på vinduene

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 16*	L12	Hvit		Alkydoljemaling	Dagens malinglag
Lag 15 G		Hvit		Alkydoljemaling	Grunning
Lag 14*	L11	Hvit		Alkydoljemaling?	
Lag 13 G		Hvit		Alkydoljemaling?	Grunning
Lag 12*	L10	Hvit		Linoljemaling	
Lag 11G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 10 *	L9	Hvit		Linoljemaling	
Lag 9*	L8	Grå	3500-N	Linoljemaling	Blyhvit, opprinnelig hvit
Lag 8*	L7	Grå	2500-N	Linoljemaling	Blyhvit, opprinnelig hvit
Lag 7*	L6	Grå	2500-N	Linoljemaling	Blyhvit, opprinnelig hvit
Lag 6*	L5	Grå	3500-N	Linoljemaling	Blyhvit, opprinnelig hvit
Lag 5*	L4	Grå	2500-N	Linoljemaling	Blyhvit, opprinnelig hvit
Lag 4*	L3	Grå	2500-N	Linoljemaling	Blyhvit, opprinnelig hvit
Lag 3*	L2	Grå	2500-N	Linoljemaling	Blyhvit, opprinnelig hvit
Lag 2*	L1	Grå	2500-N	Linoljemaling	Blyhvit, opprinnelig hvit Opprinnelig overflatebehandling

Lag 1G		Hvit		Linoljemaling	
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

5.2.5 Hoveddøra

Hoveddøra er ikke undersøkt. Døra var ikke inkludert i oppdraget. I tillegg var døra helt nymalt, og uten noen skader i malinglaget, så selv undersøkelser ved hjelp av mikroskopet ville overflatene fått skader.

5.3 Søragedå 18. Konklusjon

Søragedå 18 har vært malt 12 ganger siden bygningen ble oppført i 1862. Det betyr at huset er malt ca. hvert 13. år. Dette er vesentlig hyppigere enn det som er gjennomsnitt på landsbasis for bygninger fra denne perioden.

Bygningen har hele tiden vært hvit, med hvite vinduer og laftekasser. I de eldste malinglagene er det benyttet blyhvit som pigment. Det eneste bygningselementet som i de tidligste periodene var skilt ut i egen kontrastfarge, var vindusgeriktene. Disse var i de tidligste perioden malt i ulike valører av mellomoker.

Blyhvit var i perioden ca. 1860-1890, ca. 9 til 4 ganger dyrere enn rød jernoksid og gul oker, noe som viser at byggherre og senere eiere har hatt et økonomisk overskudd til å velge dyrere materialer til malerarbeidet.

På figur 9, som er datert til 1917, var det fremdeles kontrastfarge på vindusgeriktene. Hvis dette var siste malinglag med kontrastfarge, var det malinglag L5. Det innebærer at geriktene i perioden fra oppføringen i 1862 frem til 1917, kun ble malt fem ganger, det vil si hvert 11 år. I perioden fra 1917 frem til i dag har geriktene blitt malt åtte ganger, det vil si ca. hvert 12 år. Dette er som nevnt tidligere oftere enn vanlig.

5.4 Søragedå 19. Matr. Nr. 653. G.57/B.522. Oppført 1829.

5.4.1 Oppdrag spesifisert fra Karmøy kommune

Undersøke: Østveggen. Hjørnebord, listverk rundt vinduer og pyntebord i gavlen.

Figur 20. Skudeneshavn. Søragedå 19. Sett fra nordøst. Det ser ut til at det kun er kontrastfarger på vindusgeriktene, døromrammingen og hoveddøra. Foto: Ukjent, ingen datering.

Figur 21. Skudeneshavn. Søragedå 19. Opplysningsskilt på gavlfasaden mot Søragedå. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 22. Skudeneshavn. Søragedå 19. Sett fra nordøst. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 23. Skudeneshavn. Søragedå 19. Hovedfasaden mot sydøst. Profilert supanel. Torams sidehengslete empirevinduer med originale beslag og gerikter. Panel, dørromramming, vinduer og gerikter er trolig opprinnelige. Hoveddøra er ny. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 24. Skudeneshavn. Søragedå 19. Nordøsthjørnet med rustskader etter smidd spiker i panelet og jernbeslagene på vinduene. Legg merke til den fine prydfasetten øverst på laftekassa. Fargene på denne følger fargene på laftekassa. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 25. Skudeneshavn. Søragedå 19. Opprinnelig torams sidehengslet empirevindu med originale beslag og gerikter. Gavlveggen mot Søragedå. Foto: J. Brønne. September 2016.

5.5 Resultat av fargeundersøkelsen

5.5.1 Panel

Sydøstveggen/Hovedfasaden:

Sydøstveggen har 7- 8 lag hvit linoljemaling, deretter trolig to lag med hvit alkydmaling.

Nørdøstveggen/Fasaden mot Søragedå:

Nordøstveggen har som eldste malinglag et eller to lag med rød jernoksid linoljemaling. 4050-Y80R. Deretter følger 7-8 lag med hvit linoljemaling og trolig to lag med hvit alkydmaling.

5.5.2 Tannsnittlist/løpelist

Figur 26. Skudeneshavn. Søragedå 19. Nordvesthjørnet. Hjørnet er avkuttet for å etablere god passasje til gårdene som ligger innenfor. Vakker «Kinavipp» på taket og vindskiene. Sjelden variant av løpelist under vindskiene med renessanseprofiler. Foto: J. Brønne. September 2016.

Søragedå 19 Tannsnitt under vindskier 160x

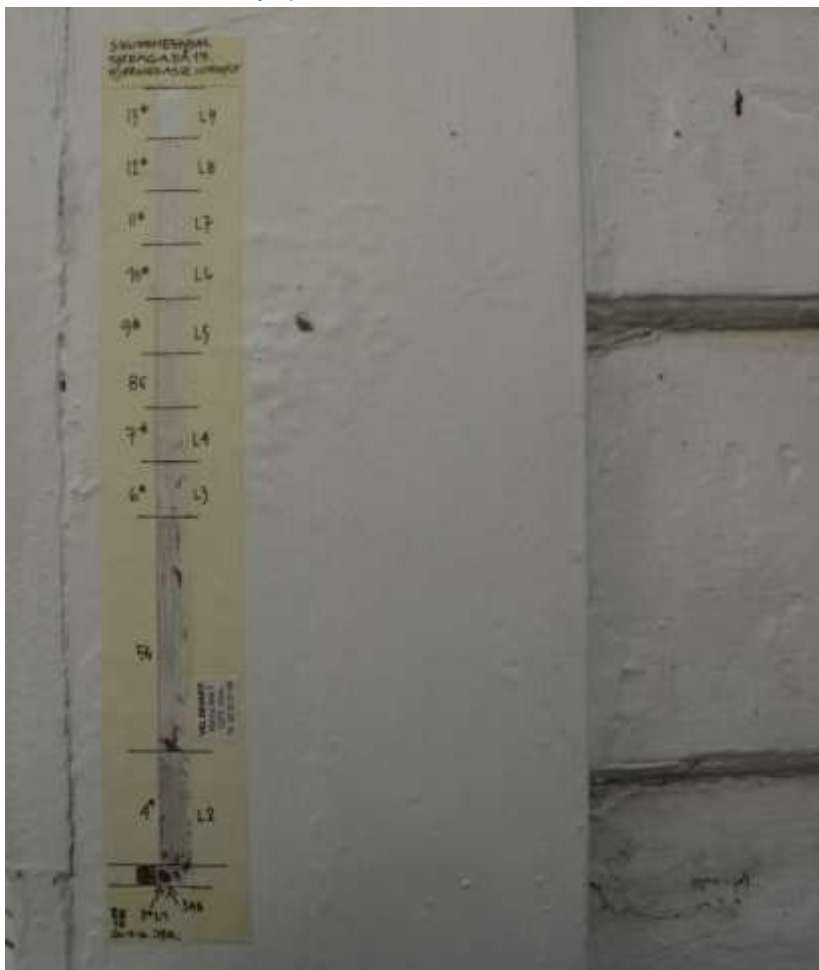
Figur 27. Skudeneshavn. Søragedå 19. Fargesnitt av malinglagene på tannsnittet under vindskiene. Fargesnittet viser usedvanlig mange malinglag med hvit maling. Nesten alle lagene har et markert skittlag på overflaten. Dette gjelder både grunningsstrøkene, mellomstrøkene og sluttstrøkene. Dette tyder på en usedvanlig stor grad av forurensing i lufta. Dette kan både være forårsaket av sot fra fyring, og flyveforurensing av fin sand og jord. De nederste lagene er misfarget av olje og av trestrukturen fra det bærende treverket under. Foto: J. Brønne. November 2016.

Søragedå 19 Tannsnitt under vindskier. Fra undersiden 240x

Figur 28. Skudeneshavn. Søragedå 19. Prøven over sett fra undersiden, med trefibrene som gir farge til de nederste malinglagene. Foto: J. Brønne. November 2016.

5.5.3 Laftekasser/hjørnekasser

Figur 29. Skudeneshavn. Søragedå 19. Fargelagsavdekking på laftekasse. Foto: J. Brønne. September 2016.

Fargelagsavdekking på laftekassene

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 13 *	L9	Hvit		Alkydoljemaling	Dagens malinglag
Lag 12*	L8	Hvit		Alkydoljemaling	
Lag 11*	L7	Hvit		Alkydoljemaling?	
Lag 10 *	L6	Hvit		Alkydoljemaling?	
Lag 9*	L5	Hvit		Linoljemaling	
Lag 8G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 7*	L4	Hvit		Linoljemaling	
Lag 6*	L3	Lys grå	1500-N	Linoljemaling	Blyhvit. Oppr. Hvit
Lag 5G		Lys grå	1500-N	Linoljemaling	Grunning. Blyhvit. Oppr. Hvit
Lag 4*	L2	Lys grå	1500-N	Linoljemaling	Blyhvit. Oppr. Hvit
Lag 3aG		Hvit			Grunning. Blyhvit. Oppr. Hvit
Lag 3*	L1	Mørk grålig oker	7010-Y70R	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Lag 2G		Gul oker	5040-Y20R	Linoljemaling	Grunning
Lag 1G		Hvit	7010-Y30R	Linoljemaling	Grunning
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

Figur 30. Skudeneshavn. Søragadå 19. Fargesnitt av malinglagene på laftekassene. Fargesnittet viser usedvanlig mange malinglag med hvit maling. Nesten alle lagene har et markert skittlag på overflaten. Dette gjelder både grunningsstrøkene, mellomstrøkene og sluttstrøkene. Dette tyder på en usedvanlig stor grad av forurensing i lufta. Dette kan både være forårsaket av sot fra fyring, og flyveforurensing av fin sand og jord. De malinglagene som består av blyhvit er markert med en blå strek. Opprinnelig malinglag, Lag L1 er markert med rød pil. Foto: J. Brønne. November 2016.

5.5.4 Vinduer

Vinduene har som laftekassene, svært mange lag med hvit linoljemaling, deretter trolig to lag med hvit alkydmaling.

5.5.5 Hoveddøra

Hoveddøra er i dag malt grønn. Døra er nyere og har noen få grønne malinglag.

5.5.6 Døromrammingen

Døromrammingen er i dag malt grønn. Døromrammingen er opprinnelig, og har bare grønne malinglag, trolig 7-8 malinglag.

5.5.7 Vindusgerikter

Figur 31. Skudeneshavn. Søragedå 19. Fargelagsavdekking på vindusgerikt. Foto: J. Brønne. September 2016.

Fargelagsavdekking på vindusgeriktene

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 18*	L17			Alkydoljemaling	Dagens malinglag
Lag 17*	L16			Alkydoljemaling	
Lag 16*	L15	Hvit			
Lag 15*	L14	Hvit			
Lag 14 G		Hvit			Grunning
Lag 13*	L13	Hvit			
Lag 12*	L12	Hvit		Linoljemaling	
Lag 11*	L11	Hvit		Linoljemaling	
Lag 10 *	L10	Hvit		Linoljemaling	Blyhvit
Lag 9*	L9	Mørk olivengrønn	6030-G70Y	Linoljemaling	
Lag 8*	L8	Mørk olivengrønn	6030-G70Y	Linoljemaling	
Lag 7*	L7	Mørk olivengrønn	6030-G70Y	Linoljemaling	
Lag 6*	L6	Mørk rødbrun	8010-Y50R	Linoljemaling	
Lag 5*	L5	Mørk oker	6020-Y20R	Linoljemaling	
Lag 4*	L4	Mørk olivengrønn	6030-G70Y	Linoljemaling	
Lag 3*	L3	Sandstein	4010-Y30R	Linoljemaling	
Lag 2*	L2	Gul oker	5040-Y20R	Linoljemaling	
Lag 1*	L1	Gul oker	5040-Y20R	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

Figur 32. Skudeneshavn. Sørsgada 19. Fargesnitt av malinglagene på vindusgeriktene. Nederst sees de ni eldste malinglagene med kontrastfarger. Det er ingen malinglag som inneholder blyhvit i fargesnittet. Foto: J. Brønne. November 2016.

Figur 33. Skudeneshavn. Søragadå 19. Malingprøve fra vindusgerikten sett fra undersiden, dvs. det eldste malinglaget, gul oker. Foto: J. Brønne. November 2016.

5.6 Søragadå 19. Konklusjon

Huset har blitt malt sjeldnere enn Søragadå 18, ca. hvert 19. år, men dette er likevel oftere enn landsgjennomsnittet. Bygningens hovedfasade har hele tiden vært hvit, med hvite vinduer. Gavlfasaden mot Søragadå var opprinnelig malt rød jernoksid. Veggen ble malt rød også i andre periode. Laftekassene var opprinnelig malt i en mørk grå oker kontrastfarge. Alle de følgende malinglagene følger fargelagene på panelet. I de eldste malinglagene er det benyttet blyhvitt som pigment. Det eneste bygningselementet som i de tidligste ni periodene var skilt ut i egen kontrastfarge, var vindusgeriktene. Disse var opprinnelig malt gul oker, og i senere perioder malt i ulike, til dels mørke farger. Vindusgeriktene har blitt malt med kontrastfarger i mange perioder før de ble malt hvite.

Blyhvitt var i perioden ca. 1860-1890, ca. 9 til 4 ganger dyrere enn rød jernoksid og gul oker, noe som viser at byggherre og senere eiere har hatt et økonomisk overskudd til å velge dyrere materialer til malerarbeidet. Men som mange andrebygninger, ble det i de tidligste periodene valgt de rimeligste pigmentene på de fasadene som ikke var synlig fra sjøen eller hovedgata.

Alle malinglagene på panel, laftekasser og tannsnitt på Søragadå 19 er sterkt nedsmusset av forurensing på overflatene. Undertegnede har ingen forklaring på hvorfor dette huset er så skittent, når nabohuset over gata, nr. 18, ikke er forurenset på samme måte.

5.7 Søragedå 26. Matr. Nr. 124. G.57/B.67. Oppført 1841.

På tomten sto i 1837 et gammelt hus tilhørende Gudmund Salvesen. Det ble antagelig revet da hans sønn Gudmund Gudmundsen i 1841 oppførte det nåværende huset. Ved takst i 1843 og 1847går det tydelig fram at huset hadde en noen annen planløsning enn i dag. På høyre side av midtgangen lå den eneste stuen oljemalt og med bileggerovn.³

5.7.1 Oppdrag spesifisert fra Karmøy kommune

Undersøke: Listverk og dører.

Figur 34. Skudeneshavn. Søragedå 26. Sett fra syd. Profilert supanel. Panelet er lyst, trolig hvit. Både vinduer og vindusgerikter er mørke. Det samme er laftekasser, gesims, vindskier, vannbord og sokkellist. Døra er en innadslående tofløyet fyllingsdør. Det er tre kvadratiske fyllinger i nedre del. Den øverste fyllingen er erstattet med glass. Dette er med stor sannsynlighet opprinnelig, idet det var eneste mulighet for å få lys inn i gangen. Foto: Ukjent. Trolig 1905-1910.

³ Fra: Grude, Egil Harald ed al. Red. 1975. *Hus og innbyggere i gamle Skudeneshavn*. Skudeneshavn. Side 82.

Figur 35. Skudeneshavn. Søragedå 26. Sett fra sydøst. Vinduene er nå malt lyse. Mens de elementene som var mørke på figur 34 fremdeles er malt i en kraftig kontrastfarge. Det er ennå ikke oppført noe stakittgjerde, og Søragedå har et dårlig planert dekke. På den vestre siden av gata er det et forseggjort, men slitens stakittgjerde. Foto: Ukjent. 1917.

Figur 36. Skudeneshavn. Søragedå 26. Sett fra sydøst. Oppgitt til 1917, men bildet må være tatt senere. Det er bare vindusgeriktene som er malt i en mørkere kontrastfarge. Det er satt opp en lav mur, med stakittgjerde mot hagen. På motsatt side av veien er det nytt stakittgjerde og metallgjerde med granittstolper. Veidekket i Søragedå er opparbeidet og Makadamisert. Se også figur 35. Foto: Ukjent.

Figur 37. Skudeneshavn. Søragedå 26. Sett fra syd. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 38. Skudeneshavn. Søragedå 26. Sett fra nordvest. 1974. Hele huset var da hvitmalt, bortsett fra hoveddøra med omramming, som er malt mørk oker. Foto: Ukjent.

Figur 39. Skudeneshavn. Søragedå 26. Sett fra nordvest. Hele huset er fremdeles hvitmalt, og hoveddøra med omramming, er malt mørk øker. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 40. Skudeneshavn. Søragedå 26. Sett fra syd. Fargesettingen er fremdeles som den var i 1974, men det ser ut til at fargen på døra og dørromrammingen er noe lysere og rødere enn fargen fra 1974. Vinduene i døra er utvidet, og inkluderer nå også den øverste fyllingen. Se figur 34. Foto: J. Brønne. September 2016.

5.8 Resultat av fargeundersøkelsen

5.8.1 Panel

Figur 41. Skudeneshavn. Sørsgada 26. Fargesnitt av malinglagene på panelet. Nederst er treverket. De malinglagene som fremstår som lys gule er misfarging av den hvite malingen på grunn av stort innhold av linolje. Det er tre malinglag som er basert på blyhvit pigment og som har oksidert og blitt grått. Malinglag 3 er brukket med blå og sorte pigmenter. Det betyr at dette laget opprinnelig har vært lys grått. Rød pil. Alle de øvrige malinglagene på panelet har opprinnelig vært hvite. Foto: J. Brønne. November 2016.

5.8.2 Dør og døromramming

Figur 42. Skudeneshavn. Søragedå 26. Hoveddøra. Dørbladene er nye. Karm og omramming er de opprinnelige. Dessverre var disse elementene så nedbrutt og nedskrapet at det ikke var mulig å undersøke disse med fargelagsavdekkinger. Alle undersøkelser på døromrammingen er utført ved hjelp av feltmikroskop. Foto: J. Brønne. September 2016.

Fargelagsavdekking på døroverstykket og døromrammingen

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 10 *	L10	Mellomoker	5040-Y60R/ 5040-Y70R	Alkydoljemaling	Dagens malinglag
Lag 9*	L9	Mellomoker	5040-Y60R/ 5040-Y70R	Alkydoljemaling	
Lag 8*	L8	Gul mellomoker	4050-Y30R	Linoljemaling	
Lag 7*	L7	Gul oker	3050-Y40R	Linoljemaling	
Lag 6*	L6	Gul oker	3050-Y40R	Linoljemaling	
Lag 5*	L5	Mellomoker	5040-Y60R/ 5040-Y70R	Linoljemaling	
Lag 4*	L4	Mellomoker	5040-Y60R/ 5040-Y70R	Linoljemaling	
Lag 3*	L3	Grå	5500-N/ 6000-N	Linoljemaling	
Lag 2*	L2	Mellomoker	5040-Y60R/ 5040-Y70R	Linoljemaling	
Lag 1*	L1	Bladgrønn	5030-G30Y	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Tre		Mørkt			Stått en periode før maling

Fargelagsavdekkingen er utført under mikroskop. Selv om det er tatt mange prøver, kan enkelte malinglag være tapt, eller de har ikke blitt registrert.

5.8.3 Vinduer

Figur 43. Skudeneshavn. Søragedå 26. Torams sidehengslete empirevinduer med originale beslag og gerikter. Som på mange andre hus i Skudeneshavn, er det montert utvendige dobbelt/vare/isolasjonsvinduer på originalvinduene. Dette innebærer at det ikke var mulig å utføre undersøkelsene ved å lage stratigrafiske fargelagsavdekkinger. Undersøkelsene av vinduene er utført ved hjelp av feltmikroskop. Foto: J. Brønne. September 2016.

Vinduene har kun hvite malinglag, bortsett fra lag 3 eller lag 4 som var gul oker, nærmest 2030-Y10R.

5.8.4 Vindusgerikter

Figur 44. Skudeneshavn. Søragedå 26. Fargelagsavdekking på vindusgerikt. Utenpåliggende varevindu til høyre. Foto: J. Bræne. September 2016.

Fargelagsavdekking på Vindusgeriktene

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 14	L12	Hvit		Alkydøljemaling	Dagens malinglag
Lag 13*	L11	Hvit		Alkydøljemaling	
Lag 12*	L10	Hvit		Linoljemaling	
Lag 11 *	L9	Hvit		Linoljemaling	
Lag 10 *	L8	Hvit		Linoljemaling	
Lag 9*	L7	Hvit		Linoljemaling	
Lag 8*	L6	Hvit		Linoljemaling	
Lag 7G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 6*	L5	Hvit		Linoljemaling	
Lag 5G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 4*	L4	Hvit		Linoljemaling	
Lag 3*	L3	Hvit		Linoljemaling	
Lag 2*	L2	Rødbrun	6030-Y50R	Linoljemaling	
Lag 1*	L1	Rødbrun	6030-Y50R	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Lag 1G		Hvit		Linoljemaling	Grunning. Feilmerket på prøven
Tre		Lyst			Malt rett etter oppføring

5.8.5 Laftekasser/hjørnekasser

Figur 45. Skudeneshavn. Søragedå 26. Forsøk på fargelagsavdekking på laftekasse. Malinglagene var så avskrapet og omrotet at det ikke var mulig å utføre undersøkelsene ved å lage stratigrafiske fargelagsavdekkinger. Undersøkelsene av laftekassene er utført ved hjelp av feltmikroskop. Foto: J. Brønne. September 2016.

Fargelagsavdekking på laftekassene

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 16*	L16	Hvit		Alkydoljemaling	Dagens malinglag
Lag 15*	L15	Hvit		Alkydoljemaling	
Lag 14*	L14	Hvit		Linoljemaling	
Lag 13*	L13	Hvit		Linoljemaling	
Lag 12*	L12	Hvit		Linoljemaling	
Lag 11 *	L11	Lys sandstein	1510-Y10R	Linoljemaling	
Lag 10 *	L10	Hvit		Linoljemaling	Blyhvit
Lag 9*	L9	Hvit		Linoljemaling	Blyhvit
Lag 8*	L8	Hvit		Linoljemaling	Blyhvit
Lag 7*	L7	Olivengrønn	6020-G50Y/ 7020-G50Y	Linoljemaling	
Lag 6*	L6	Olivengrønn	6020-G50Y/ 7020-G50Y	Linoljemaling	
Lag 5*	L5	Olivengrønn	6020-G50Y/ 7020-G50Y	Linoljemaling	
Lag 4*	L4	Lys sandstein	2010-Y10R	Linoljemaling	
Lag 3*	L3	Gul oker	2030-Y10R	Linoljemaling	
Lag 2*	L2	Sandstein	2030-Y20R	Linoljemaling	
Lag 1*	L1	Lys sandstein	1510-Y10R	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Tre		Lyst			Malt rett etter oppføring

Figur 46. Skudeneshavn. Søragadå 26. Fargesnitt av malinglagene på laftekassene. De nederste malinglagene på denne prøven er ikke fullstendige, noen malinglag mangler. Foto: J. Brønne. November 2016.

Figur 47. Skudeneshavn. Søragadå 26. Fargelagsavdekking av malinglagene på laftekassene fotografert i UV lys. De nederste malinglagene er tydelig omrotet, det sees av at det ikke er mulig å skille lagene tydelig fra hverandre. Foto: J. Brønne. November 2016.

5.9 Søragadå 26. Konklusjon

Søragadå 26 er trolig malt ca. hvert 11 år, noe som er sammenfallende med det som er funnet på flere av de andre husene som er undersøkt.

Huset har vært hvitmalt nesten hele tiden. Det ser ut til at panelet kun i en periode, periode 3, hadde en annen farge, lys grå.

Laftekassene har i de første syv periodene, og i alt i åtte perioder vært malt i til dels kraftige kontrastfarger.

Vinduene har alltid vært hvite, bortsett fra en periode, periode 3 eller 4, hvor vinduene var gul oker. Det må være den perioden som vi ser på figur 34. Da sammenfaller fargen på vinduene med fargen på laftekassene.

Vindusgeriktene var i de to første periodene malt i en mørk rødbrun kontrastfarge. Det er de fargene vi ser på figurene 34, 35 og 36.

Hoveddøras omramming var opprinnelig grønn. Dette er en meget vanlig farge i empiren og senempiren. Senere har døromrammingen blitt malt i en rekke ulike farger. Disse er til dels motepreget av samtidens motefarger, dels fargesatt etter huseiernes smak.

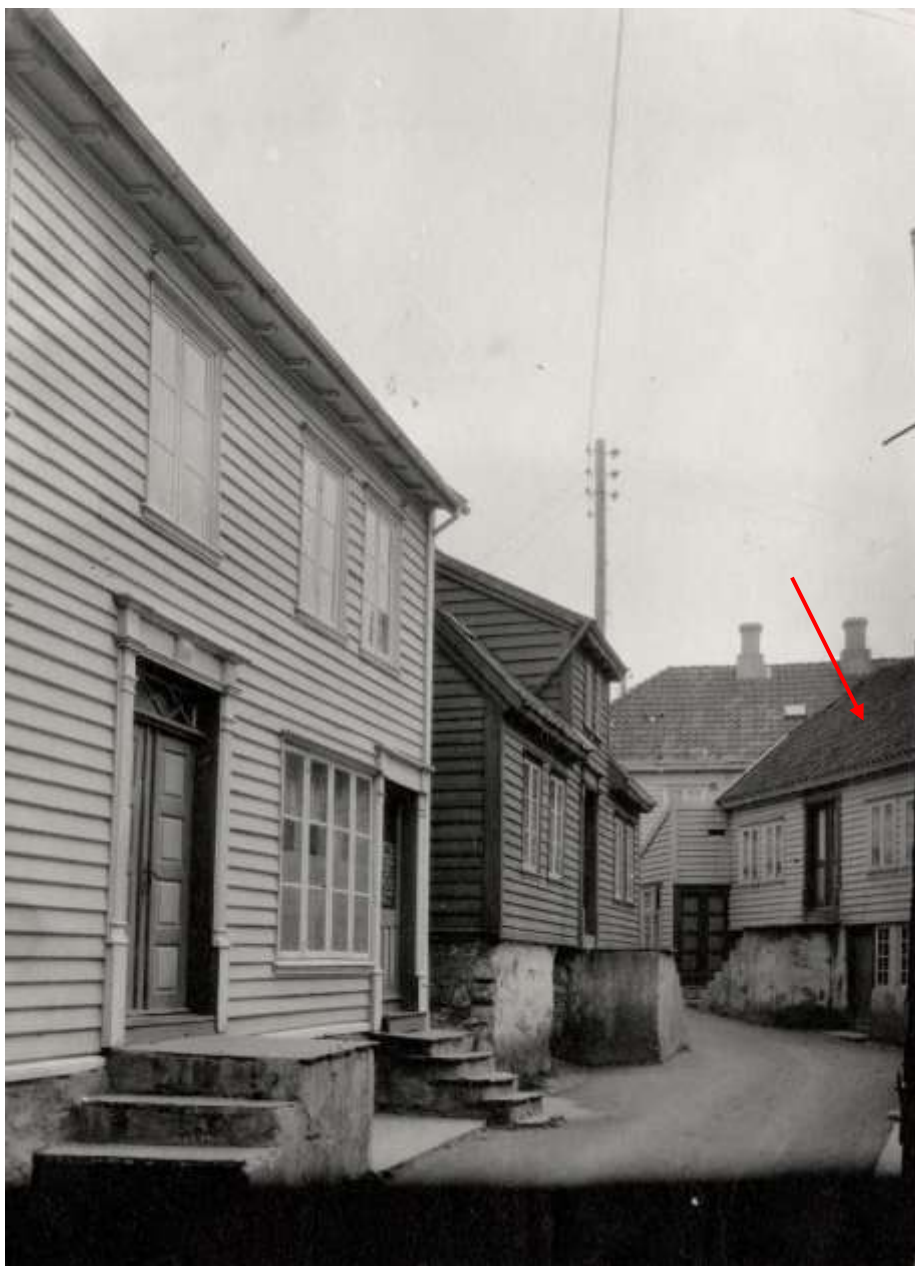
Hoveddøra har med stor sannsynlighet alltid vært malt som døromrammingen.

5.10 Søragedå 37. Matr. Nr. 113. G.57/B.59. Oppført 1855/1859.

Eldre hus, ombygd til nåv. Utseende 1859-60. Dette var opprinnelig et lite hus bygd på en lav grunnmur. ... Huset ble kjøpt av baker Johannes Johannessen som løftet huset opp og bygde på det til nåværende utseende. ... Eldste takst fra 1861 nevner at huset er «oppført dels av nytt dels av gammelt tømmer» og var uten bordkledning.⁴

5.10.1 Oppdrag spesifisert fra Karmøy kommune

Undersøke: Full undersøkelse.

Figur 48. Søragedå 37. Sett fra nordvest. **Rød** pil. Huset har inngang fra langsiden, med trapp ned til Søragedå. Profilert supanel. Tofløyet innadslående dør. En stående fylling i nedre del på hvert dørblad. Et stort glass i stående format på hvert dørblad. Torams sidehengslete empirevinduer med originale beslag og gerikter. Lyse vinduer, mørkere kontrastfarge på vindusgeriktene og en mellomtone på panelet. Døra ser ut til å ha to farger, med lysere fyllinger enn ramtrærne. Foto: Ukjent. 1927.

⁴ Fra: Grude, Egil Harald ed al. Red. 1975. *Hus og innbyggere i gamle Skudeneshavn*. Skudeneshavn. Side 78.

Figur 49. Søragedå 37. Sett fra nordvest. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 50. Søragedå 37. Bildet er udatert, men kan være fra 1917, da mange av de andre bildene fra Skudeneshavn er tatt. Farger og fargesetting er trolig sammenfallende med det som sees på figur 48. Øst for, og inntil huset, sto tidligere et uthus. Uthuset sees tydelig på dette bildet. Foto: Ukjent.

Figur 51. Søragedå 37. Trappa mot gata er fjernet. Trappa ble revet for at det skulle bli lettere for store biler å komme fram i Søragedå. Undertegnede vet ikke når trappa ble fjernet, men størrelsen på lastebiler og busser ble radikalt endret etter siste verdenskrig, slik at det er sannsynlig at inngangen ble flyttet rett etter siste krig. Ny trapp er etablert på gavlsiden mot vest. Det er satt inn et nytt vindu i grunnmuren, og det vestlige vinduet i grunnmuren er flyttet mot vest. Det er satt inn et nytt vindu som erstatning for døra i 2. etasje. Dagens dørbblad og døromramming i vestveggen er trolig ikke de samme som er avbildet på figur 48. Begge dørtypene er fra siste del av 1800- tallet, tidlig 1900- tall, og derfor ikke den opprinnelige etter ombyggingen i 1859-1860. Foto: J.Brønne. September 2016.

Figur 52. Søragedå 37. Sett fra øst. Uthuset mot øst er revet. Foto: J. Brønne. September 2016.

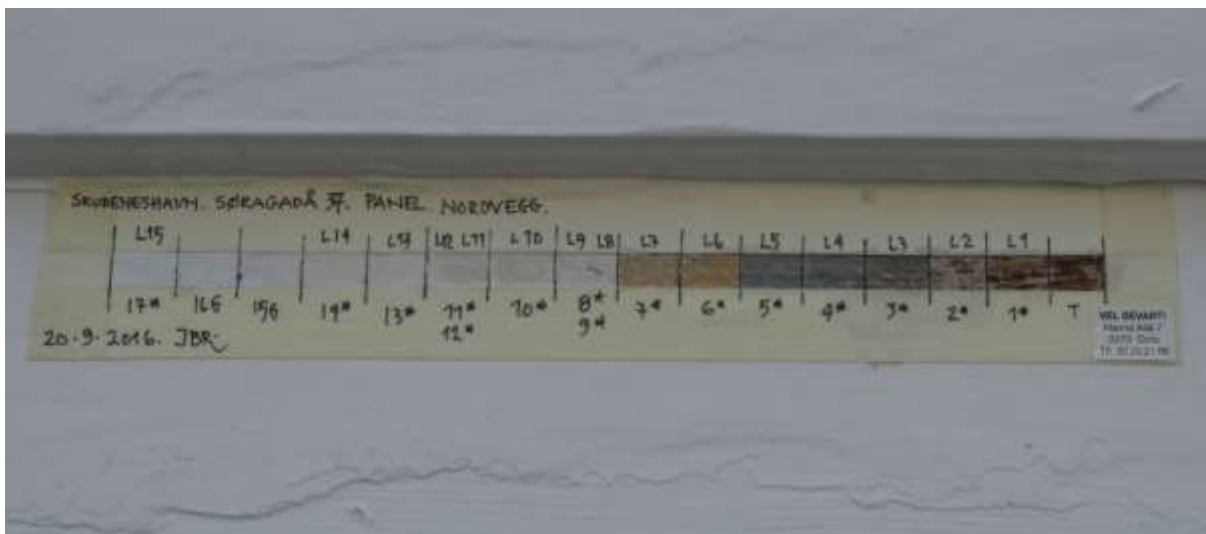
5.10.2 Dør

Figur 53. Søragedå 37. Til venstre, dagens dør og dørromramming i vestveggen. Foto: J. Brønne. September 2016. Til høyre, Detalj av figur 48. Foto: Ukjent. Bildet viser at dørbladene på de to dørene har likhetstrekk med hensyn til formatering, avfasinger og profiler. Men det er ikke det samme dørblad som ble flyttet til vestveggen. Glassformatene i den eldste døra var vesentlig større enn dagens dør. Den utsmykkete dørromrammingen som var på huset i 1927 ble heller ikke flyttet over til vestsiden. Dagens dør er i tillegg helt nedskrapet, så selv ved hjelp av feltmikroskop var det ikke mulig å finne sikre spor etter eldre fargestratigrafi.

5.11 Resultat av fargeundersøkelsen

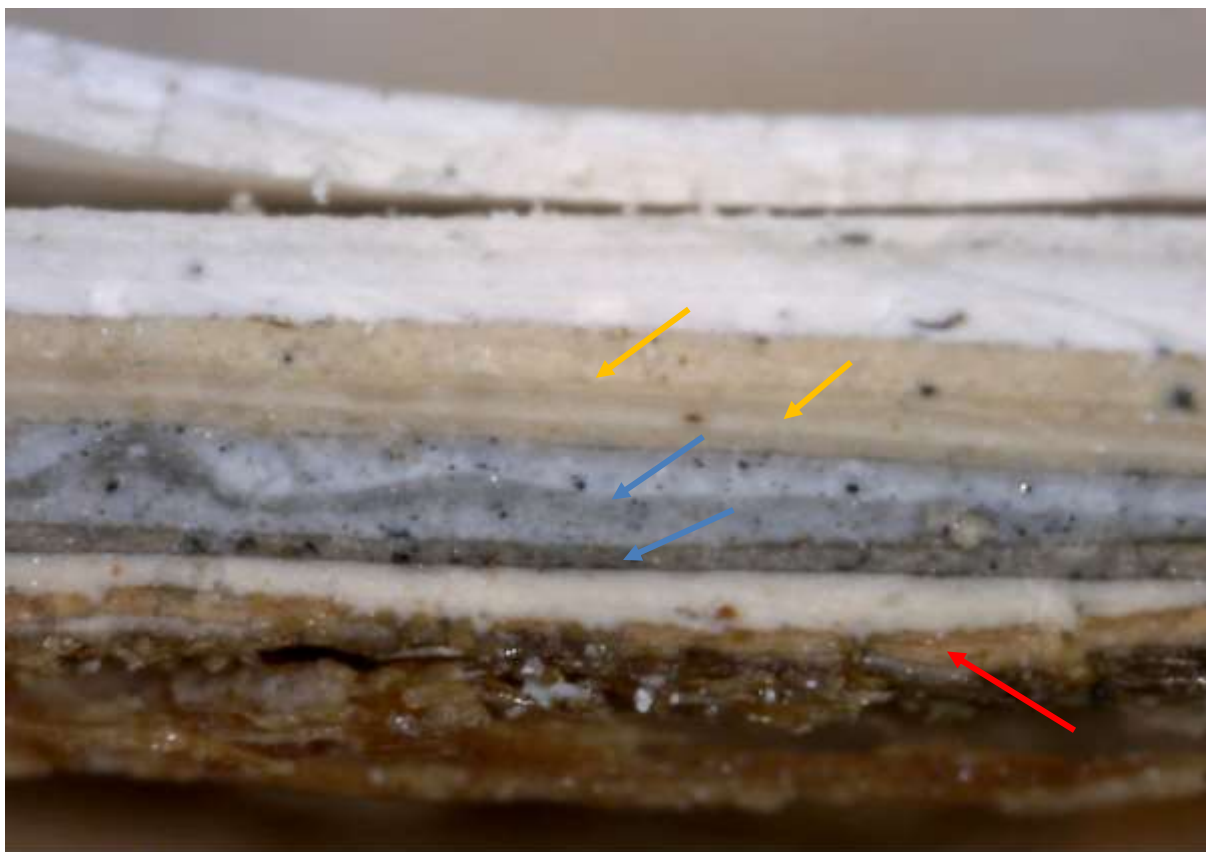
5.11.1 Panel

Figur 54. Søragadå 37. Fargelagsavdekking på panelet. Foto: J. Brønne. September 2016.

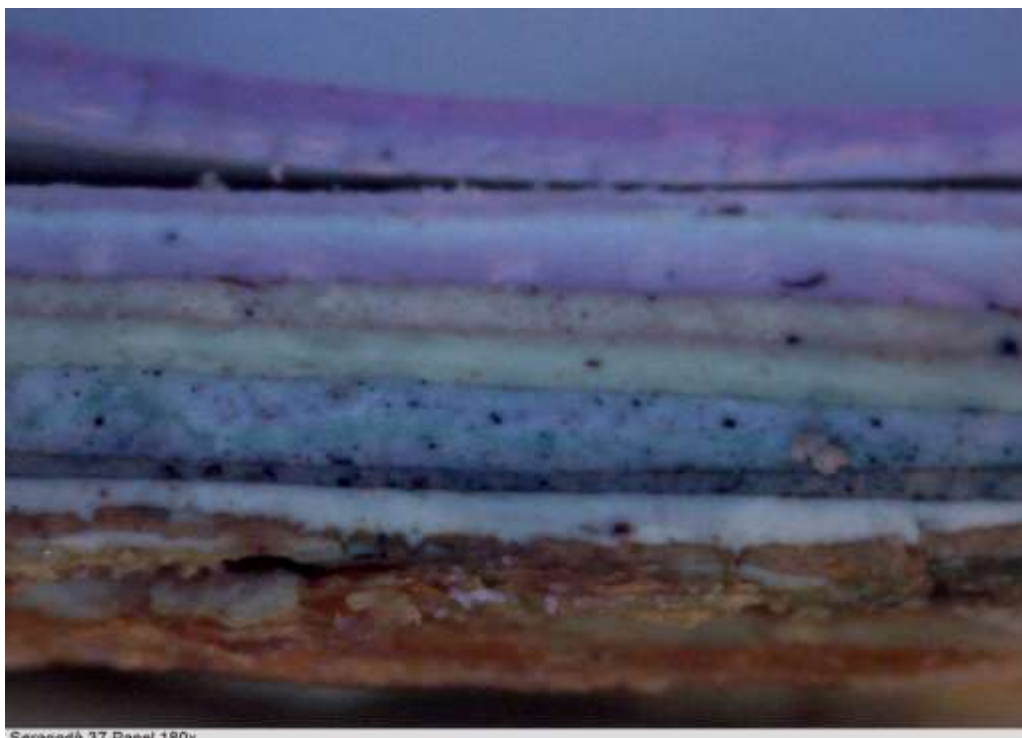
Fargelagsavdekking på panelet

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 17*	L15			Alkydøljemaling	Dagens malinglag
Lag 16G		Hvit		Alkydøljemaling	
Lag 15G		Hvit		Linoljemaling	
Lag 14G	L14	Hvit		Linoljemaling	
Lag 13*	L13	Hvit		Linoljemaling	
Lag 12*	L12	Hvit		Linoljemaling	
Lag 11 *	L11	Hvit		Linoljemaling	
Lag 10 *	L10	Hvit		Linoljemaling	
Lag 9*	L9	Hvit		Linoljemaling	
Lag 8*	L8	Hvit		Linoljemaling	
Lag 7*	L7	Sandstein	3020-Y20R	Linoljemaling	
Lag 6*	L6	Sandstein	3020-Y20R	Linoljemaling	
Lag 5*	L5	Grå	4005-B80G	Linoljemaling	
Lag 4*	L4	Grå	5005-B80G	Linoljemaling	
Lag 3*	L3	Grågrønn	4010-G30Y	Linoljemaling	
Lag 2*	L2	Hvit		Linoljemaling	
Lag 1*	L1	Sandstein	3020-Y20R	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Tre		Mørkt, slitt			Stått en periode før maling

Søragadå 37 Panel 180x

Figur 55. Skudeneshavn. Søragadå 37. Fargesnitt av malinglagene på panelet. Både opprinnelig malinglag, **rød** pil, de grå malinglagene, **blå** piler og sandsteinslagene **gule** piler har synlige pigmentkorn. Det betyr at dette ikke er omdannede hvite malinglag, men farger som er brukket for å illudere sand- og kalksteinsfarger, noe som var brukt på større og finere bebyggelse i samtiden. Foto: J. Brønne. November 2016.

Søragadå 37 Panel 180x

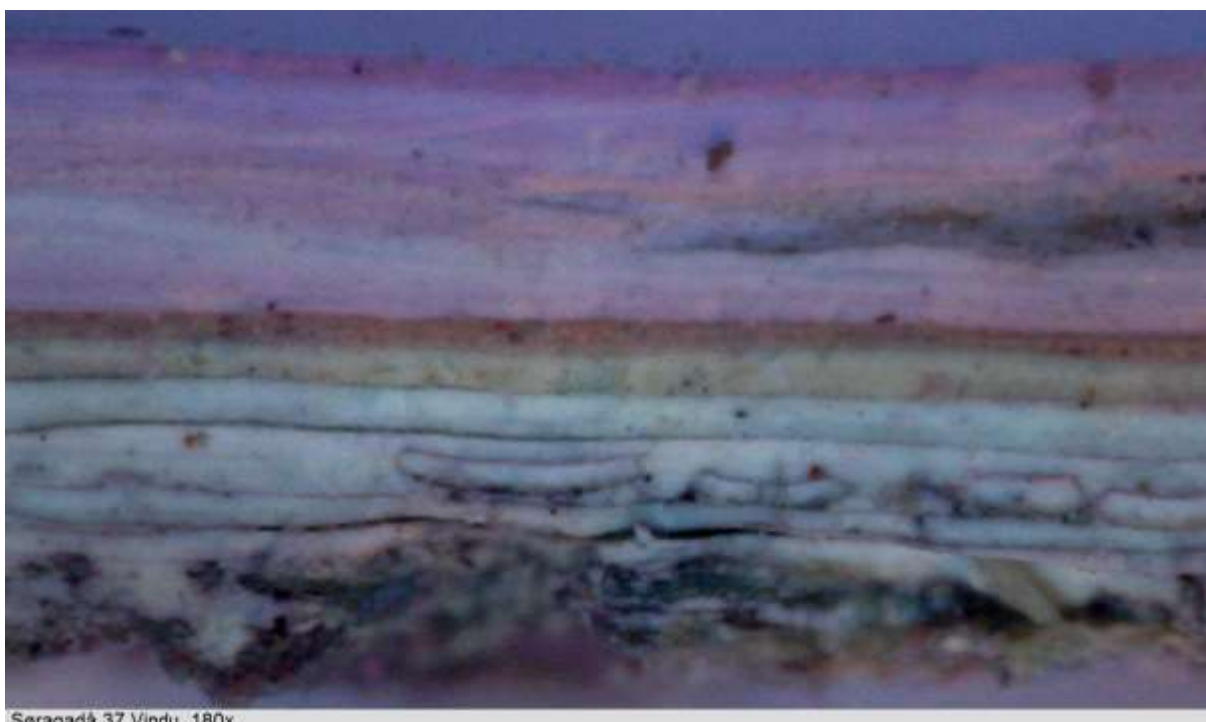
Figur 56. Skudeneshavn. Søragadå 37. Samme fargesnitt som figur 55, men her fotografert i UV lys. Mange av malinglagene er bedre synlig i fluoriserende lys. Pigmentkornene er også mer synlige i UV lyset. Foto: J. Brønne. November 2016.

5.11.2 Vinduer

Søragadå 37 Vindu. 180x

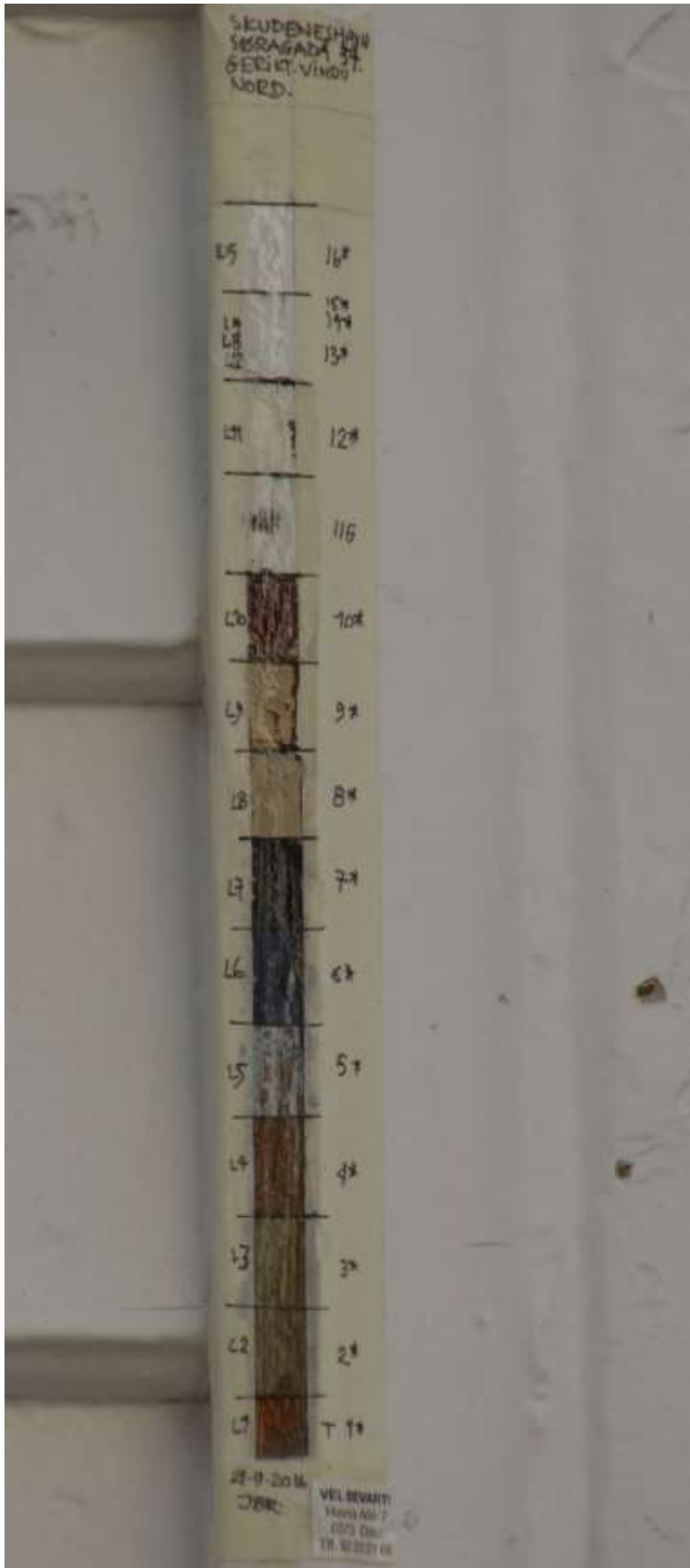
Figur 57. Skudeneshavn. Søragadå 37. Fargesnitt av malinglagene på vinduene. Alle malinglagene er hvite bortsett fra to malinglag som er sandsteinsfarget. Disse to lagene sammenfaller med de to sandsteinslagene på panelet lagene Lag6 og lag7. De nederste lagene er blyhvit som er oksidert til grå farger. Foto: J. Brønne. November 2016.

Søragadå 37 Vindu. 180x

Figur 58. Skudeneshavn. Søragadå 37. UV foto av fargesnittet på figur 58. De nyere pigmentene som sinkhvit og titanhvit fluoriserer kraftig. Foto: J. Brønne. November 2016.

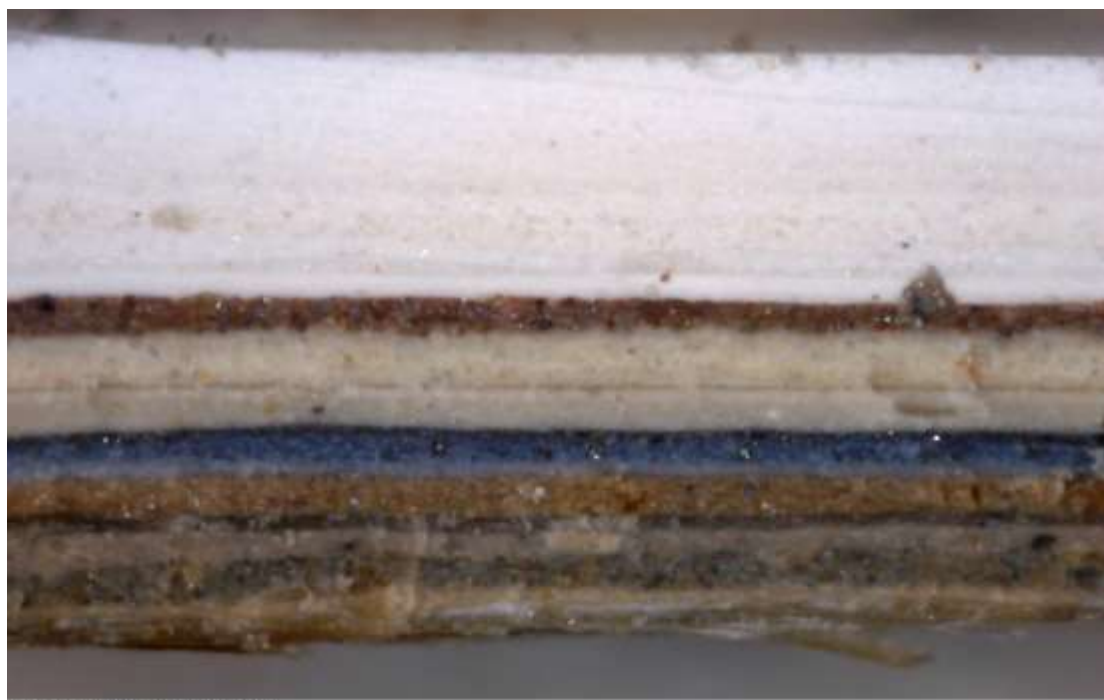
5.11.3 Vindusgerikter

Figur 59. Søragadå 37. Fargelagsavdekking på vindusgerikt. Foto: J. Brønne. September 2016.

Fargelagsavdekking på vindusgeriktene

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 17*					Dagens malinglag
Lag 16*	L15	Hvit		Alkydoljemaling	
Lag 15*	L14	Hvit		Alkydoljemaling	
Lag 14*	L13	Hvit		Linoljemaling	
Lag 13*	L12	Hvit		Linoljemaling	
Lag 12*	L11	Hvit		Linoljemaling	
Lag 11 G		Hvit		Linoljemaling	
Lag 10 *	L10	Rødbrun	6030-Y60R/7020-Y60R	Linoljemaling	
Lag 9*	L9	Sandstein	2010-Y20R/2010-Y30R	Linoljemaling	
Lag 8*	L8	Sandstein	2010-Y20R/2010-Y30R	Linoljemaling	
Lag 7*	L7	Mørk blåsort	8010-R90B/7020-R80B	Linoljemaling	
Lag 6*	L6	Blå	5030-R90B/5040-R90B	Linoljemaling	
Lag 5*	L5	Hvit		Linoljemaling	
Lag 4*	L4	Mellomoker	5030-Y40R	Linoljemaling	
Lag 3*	L3	Blekgrønn	3020-G70Y	Linoljemaling	
Lag 2*	L2	Sandstein	4010-Y30R	Linoljemaling	
Lag 1*	L1	Sandstein	3020-Y20R	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Tre		Mørkt, slitt			Stått en lengre periode før maling

Søragadå 37 Gerikt. Vindu. 220x

Figur 60. Skudeneshavn. Søragadå 37. Fargelagssnitt av malinglagene på vindusgeriktene. Det hvite malinglaget Lag L5, under det blå laget er ikke med på prøven. Foto: J. Brønne. November 2016.

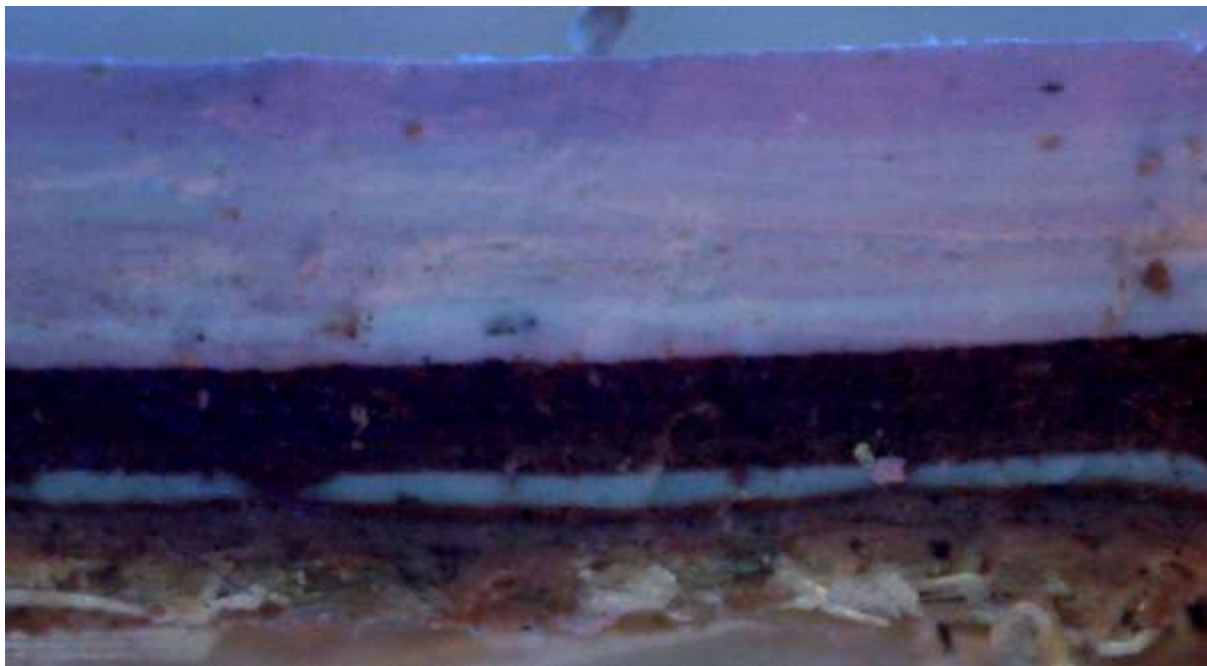
5.11.4 Laftekasser/hjørnekasser

Fargelagsavdekking på laftekassene

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 15*	L15	Hvit		Alkydoljemaling	Dagens malinglag
Lag 14*	L14	Hvit		Alkydoljemaling	
Lag 13*	L13	Hvit		Linoljemaling	
Lag 12*	L12	Hvit		Linoljemaling	
Lag 11 *	L11	Hvit		Linoljemaling	
Lag 10 *	L10	Hvit		Linoljemaling	
Lag 9*	L9	Hvit		Linoljemaling	
Lag 8*	L8	Hvit		Linoljemaling	
Lag 7*	L7	Hvit		Linoljemaling	
Lag 6*	L6	Hvit		Linoljemaling	
Lag 5*	L5	Rødbrun	7020-Y70R	Linoljemaling	
Lag 4*	L4	Rødbrun	7020-Y70R	Linoljemaling	
Lag 3*	L3	Hvit		Linoljemaling	
Lag 2*	L2	Sandstein	4010-Y30R	Linoljemaling	
Lag 1*	L1	Sandstein	3020-Y20R	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Tre		Mørkt, slitt			Stått en lengre periode før maling

Figur 61. Skudeneshavn. Søragedå 37. Fargesnitt av malinglagene på laftekassene. Nederst sees trevirket.
Foto: J. Brønne. November 2016.

Figur 62. Skudeneshavn. Søragedå 37. Samme fargesnitt som figur 61, men her fotografert i UV lys. Den kraftige fluoressensen i de øverste, hvite malinglagene viser at det er benyttet nyere pigmenter, som sink- og titanhvitt. Foto: J. Brønne. November 2016.

5.12 Søragedå 37. Konklusjon

Det mørke trevirket under første malinglag på alle elementene på Søragedå 37 viser at huset har stått en lengre periode umalt. Hvis vi regner med at første malinglag ble påført ca. 1865, så er huset blitt malt ca. hvert 10. år, noe som er sammenfallende med de fleste av de andre husene som er undersøkt.

Søragedå 37 har en spennende fargehistorie. Panelet på huset har i de første syv periodene blitt malt i steinimiterende farger, noe som var vanlig på større hus i samtiden.

I tillegg var både vindusgerikter og laftekasser malt i sterke kontrastfarger. Vindusgeriktene i de ti eldste periodene.

Det som også er interessant, er at mens panelet fremdeles males i steinimiterende farger, lagene L5 til L10, så males laftekassene hvite som kontrast til steinimitasjonene.

Det er også store variasjoner i kontrastfargene på dette huset.

5.13 Holmen 5. Matr. Nr. 137. G.57/B.80. Oppført 1845.

Ved taksering i 1855 oppgis våningshuset å være bygget i 1845. Det hadde gang midt gjennom huset, på sørsiden dagligstue, kontor med panelt skap, sengekammer spiskammer og kjøkken med ildsted og avpanelt trapp til kjeller under hele huset. Med unntak av at gruen er revet og at det er satt opp små inntrukne arker til salen på loftet, er ikke huset vesentlig endret siden 1880. Både salteriet og våningshuset har sterkt innslag av storrutete empirvinduer i begge gavlene. (? J.B.) Enten står vi her overfor de eldste klart empirpregete fasadene i Skudeneshavn, eller så er vinduene en gang skiftet.⁵

5.13.1 Oppdrag spesifisert fra Karmøy kommune

Undersøke: Listverk, dører og vinduer.

Figur 63. Holmen 5. Sett fra sydvest. Profilert supanel, torams empirevinduer med tre glass i hver ramme, hengslet på midtposten. Glasset er i store, stående formater. Tofløyet, innadslående dør med en fylling nede i hver dør, og tre glass i samme formater som fyllingene over nederste fylling. Sekundære arker i takflaten. Kontrastfarger på vindusgerikter, dør og døromramming. Eldre udatert bilde. Foto: Ukjent.

⁵ Fra: Grude, Egil Harald ed al. Red. 1975. *Hus og innbyggere i gamle Skudeneshavn*. Skudeneshavn. Side 90.

Figur 64. Holmen 5. Sett fra sydøst. Bortsett fra hoveddøra, som er malt grønn, er hele huset malt hvitt. Foto: Ukjent. 1991.

Figur 65. Holmen 5. Sett fra sydvest. Bortsett fra sjøsidedøra, som er malt grønn, er hele huset malt hvitt. Foto: J.Brønne. September 2016.

Figur 66. Holmen 5. Sett fra syd. Den store sjøboden tilhører eiendommen. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 67. Holmen 5. Sett fra vest. Den store sjøboden tilhører eiendommen. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 68. Holmen 5. Bortsett fra hoveddøra, som er malt grønn, er hele huset malt hvitt. Foto: J. Brønne. September 2016.

5.14 Resultat av fargeundersøkelsen

5.14.1 Panel

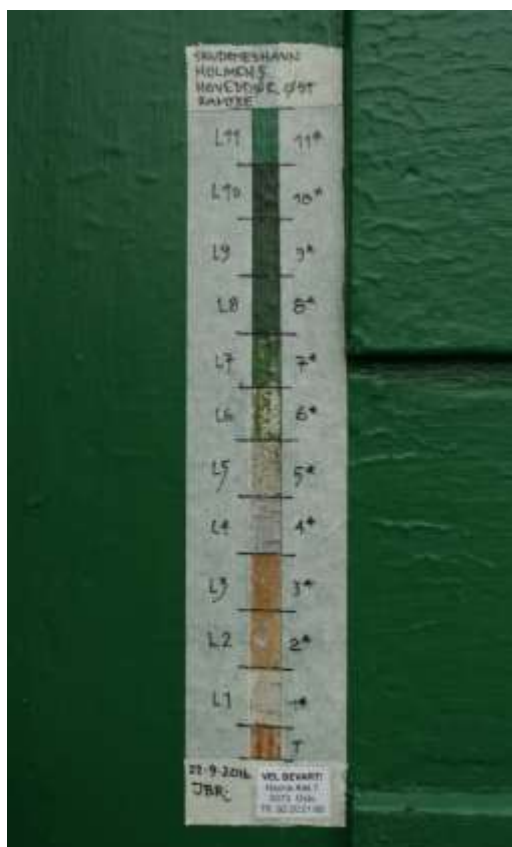
Holmen 5. Panel. 220x

Figur 69. Skudeneshavn. Holmen 5. Fargesnitt av malinglagene på panelet. Alle malinglagene har opprinnelig vært hvite. En del av de eldste malinglagene som er laget av blyhvit er gulnet, og en del av blyhvitlagene er oksidert og blitt grå. De nyeste malinglagene som er basert på sink- og titanhvitt har holdt seg hvitere. Foto: J. Brønne. November 2016.

5.14.2 Dører

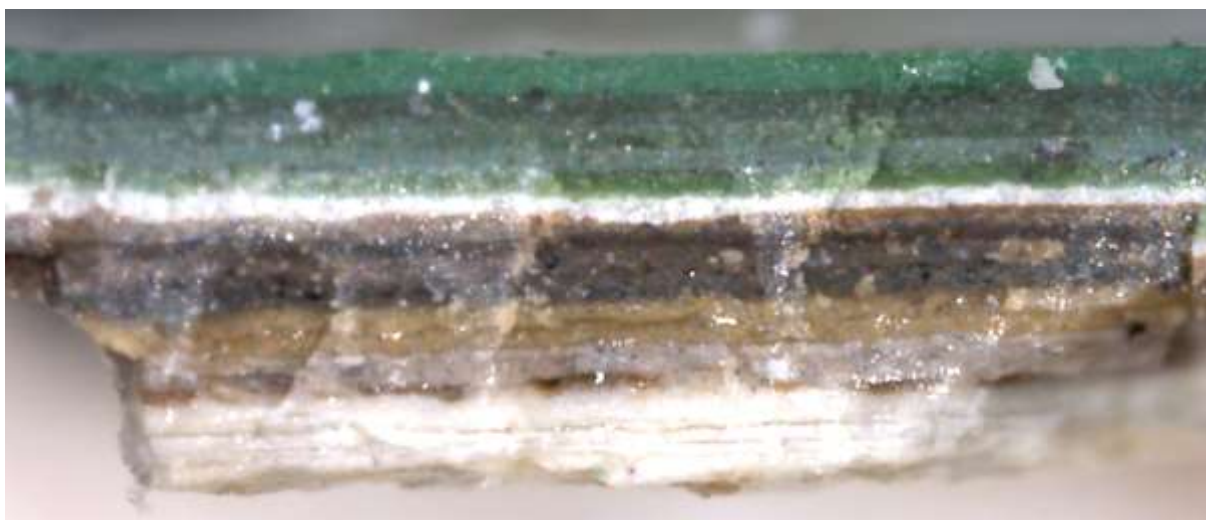
Figur 70. Holmen 5. Døra til venstre er hovedinngangsdøra mot nordøst. Tofløyet innadslående med fire kvadratiske fyllinger i hvert dørbblad. Overlys med senempire sprosseverk. Døra til høyre er sjøsidedøra. Tofløyet, innadslående dør med en fylling nede i hver dør, og tre glass i samme formater som fyllingene over nederste fylling. Begge dørene er trolig opprinnelige. Begge dørene og døromramminger er malt bladgrønne. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 71. Holmen 5. Fargelagsavdekking på hoveddøra mot nordøst. På grunn av nedskraping mangler flere malinglag på avdekkingsprøven. Foto: J. Brønne. September 2016.

Fargelagsavdekking på dørene

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 15*	L15	Grønn	5040-G10Y/4550-G10Y	Alkydøljemaling	Dagens malinglag
Lag 14*	L14	Grønn	7020-G10Y	Alkydøljemaling	
Lag 13*	L13	Grønn	Gråere enn 6030-G30Y	Linoljemaling	
Lag 12*	L12	Grønn	Gråere enn 6030-G30Y	Linoljemaling	
Lag 11 *	L11	Grønn	Gråere enn 4050-G30Y	Linoljemaling	
Lag 10 *	L10	Mellomoker	6020-Y20R	Linoljemaling	
Lag 9*	L9	Mellomoker	6020-Y20R	Linoljemaling	
Lag 8*	L8	Gul oker	3050-Y10R	Linoljemaling	
Lag 7*	L7	Gul oker	3050-Y10R	Linoljemaling	
Lag 6*	L6	Hvit		Linoljemaling	
Lag 5*	L5	Lys blågrå	2005-R80B/2010-R80B	Linoljemaling	
Lag 4*	L4	Rødlig oker	3030-Y30R/2020-Y30R	Linoljemaling	
Lag 3*	L3	Hvit		Linoljemaling	
Lag 2*	L2	Hvit		Linoljemaling	
Lag 1*	L1	Hvit		Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

Figur 71. Skudeneshavn. Holmen 5. Fargesnitt av malinglagene på hoveddøra mot nordøst. Alle malinglagene er bevart. Foto: J. Brønne. November 2016.

Døromramminger og sjøsidedøra følger samme stratigrafi i malinglagene som hoveddøra mot nordøst.

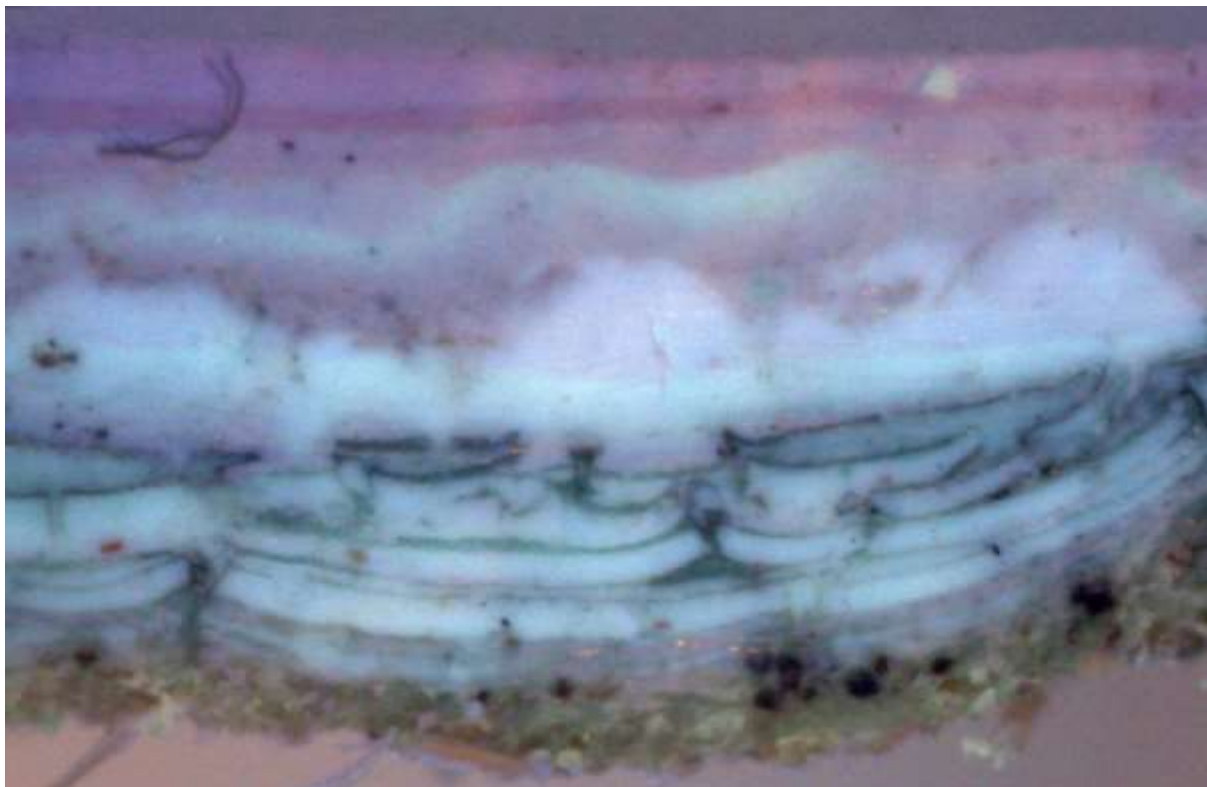
5.14.3 Vinduer

Figur 72. Holmen 5. Som på mange andre hus i Skudeneshavn, er det montert utvendige dobbelt/vare/isolasjonsvinduer på originalvinduene. Dette innebærer at det ikke var mulig å utføre undersøkelsene ved å lage stratigrafiske fargelagsavdekkinger. Undersøkelsene av vinduene er utført ved hjelp av feltmikroskop og fargesnittsprøver. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 73. Skudeneshavn. Holmen 5. Fargesnitt av malinglagene på vinduene. Det er kun hvite malinglag. En del av de eldste, blyholdige malinglagene har vært meget skitne. Treverket er synlig nederst. Foto: J. Brønne. November 2016.

Figur 74. Skudeneshavn. Holmen 5. Foto av samme fargesnitt som figur 74. De malinglagene som inneholder blyhvit fluoriserer ikke på samme måte som de nyere pigmentene som inneholder sink- og titanhvit. Foto: J. Brønne. November 2016.

5.14.4 Vindusgerikter

Figur 75. Holmen 5. Fargelagsavdekking på vindusgerikter. Foto: J. Brønne. September 2016.

Fargelagsavdekking på vindusgeriktene.

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 17*	L14	Hvit		Alkydoljemaling	Dagens malinglag
Lag 16*	L13	Hvit		Alkydoljemaling	
Lag 15G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 14*	L12	Hvit		Linoljemaling	
Lag 13*	L11	Hvit		Linoljemaling	
Lag 12*	L10	Hvit		Linoljemaling	
Lag 11 *	L9	Hvit		Linoljemaling	
Lag 10 G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 9*	L8	Mørk rødbrun	7020-Y40R	Linoljemaling	
Lag 8*	L7	Mørk rødbrun	7020-Y40R	Linoljemaling	
Lag 7*	L6	Hvit		Linoljemaling	
Lag 6*	L5	Mørk gråbrun	7010-Y30R	Linoljemaling	
Lag 5*	L4	Mørk brunsort	8010-Y30R/8010-Y10R	Linoljemaling	
Lag 4*	L3	Mørk sandstein	Lysere enn 5020-Y10R	Linoljemaling	
Lag 3*	L2	Mørk sandstein	Lysere enn 5020-Y10R	Linoljemaling	
Lag 2*	L1	Hvit		Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Lag 1G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

5.15 Holmen 5. Konklusjon

Det ser ut til at panelet og vindusgeriktene har blitt malt like mange ganger, totalt 14 avsluttete lag maling. Det betyr at huset er blitt malt ca. hvert 12. år, noe som samsvarer med de fleste husene som er undersøkt.

Det som skiller Holmen 5 fra de øvrige husene som er undersøkt i Skudeneshavn i dette prosjektet, er at opprinnelig, dvs. eldste malinglag fra 1845, var hele huset malt hvit. Ingen bygningsdetaljer var skilt ut i kontrastfarge. Selv dørene var hvitmalte. Dette har aldri vært vanlig i Norge.

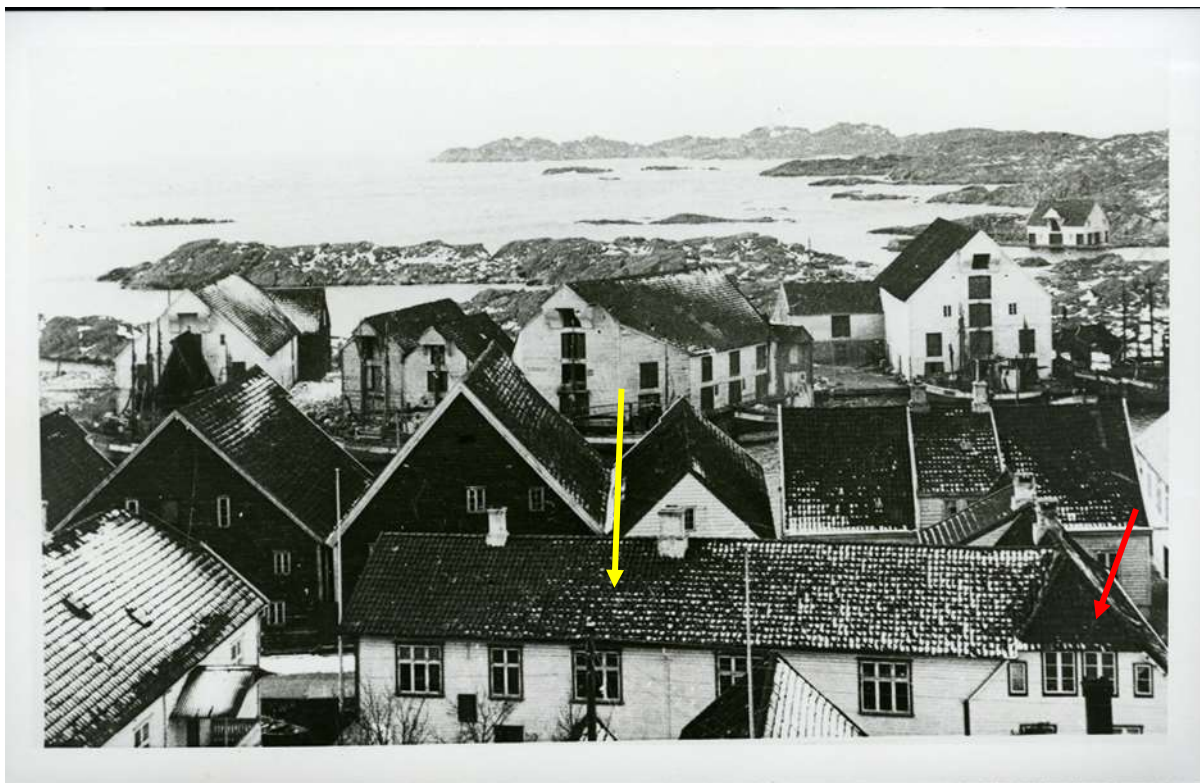
Vinduer og panel har alltid vært hvite, mens dørene, dørromrammingene og vindusgeriktene i mange perioder ble malt i sterke kontrastfarger.

5.16 Holmen 16. Matr. Nr. 131. G.57/B.75. Oppført 1818/1845.

Våningshus med hosliggende langeneøst er i pantobligasjon av 1827 beskrevet som oppført i 1818, sannsynligvis for Jonas Kirsebom Pedersen. Mens våningshuset praktisk talt har stått uendret fra 1850- årene til i dag, ble sidebygningene sterkt ombygget og påbygget i 1899 til 2 etasjer.⁶

5.16.1 Oppdrag spesifisert fra Karmøy kommune

Undersøke: 2 x Panel, listverk og dører. Dvs. På begge byggeperiodene.

Figur 76. Skudeneshavn. Holmen 16. Sett fra nordøst. Den røde pilen peker på den eldste hovedbygningen. Det er denne delen som ble oppført i 1818, og som senere, trolig i midten av 1840- årene ble noe modernisert. Den gule pilen peker på den store sidebygningen som opprinnelig var i en etasje, men som i 1890- årene ble bygget på til to etasjer. På bildet kan det se ut til at begge bygningene er malt med de samme fargene og med samme fargesetting. Det ser ut til at det kun er gerikter og laftekasser som er skilt ut i kontrastfarge. Foto: Ukjent. Udatert.

⁶ Fra: Grude, Egil Harald ed al. Red. 1975. *Hus og innbyggere i gamle Skudeneshavn*. Skudeneshavn. Side 87.

Figur 77. Skudeneshavn. Holmen 16. Sett fra øst. Bildet viser at de i 1972 la om begge takene, og det ser også ut til at panelet på sidefløyens 2. etasje ble skiftet. Hele huset var da ensfarget uten noen kontrastfarger. Foto: Ukjent. 1972.

Figur 78. Skudeneshavn. Holmen 16. Hovedbygningen sett fra nord. Dørene i huset er de eneste bygningselementene som er skilt ut i kontrastfarge. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 79. Skudeneshavn. Holmen 16. Hovedbygningen sett fra sydvest, med den sydligste døra. Legg merke til vindusformatene i den eldste delen av bygningen mot syd, og de større, nyere vinduene mot nord. Foto: J. Brønne. September 2016.

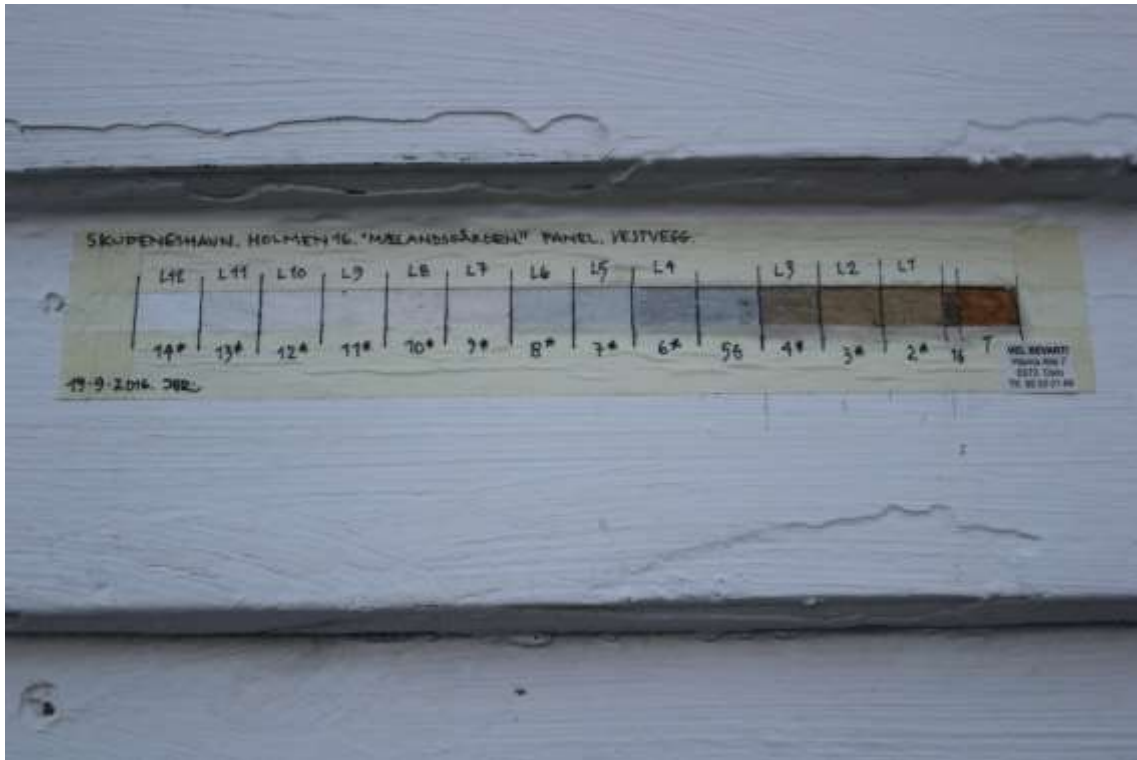
Figur 80. Skudeneshavn. Holmen 16. Sett fra vest, med hoveddøra. Denne døra leder inn til kramboden. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 81. Skudeneshavn. Holmen 16. Sidefløyen sett fra øst. Mye av panelet, vindskier og vinduer er nyere.
Foto: J. Brønne. September 2016.

5.17 Resultat av fargeundersøkelsen

5.17.1 Panel

Figur 82. Skudeneshavn. Holmen 16. Profilert supanel. Fargelagsavdekking på panelet. Foto: J. Brønne. September 2016.

Hovedbygningen. Fargelagsavdekking på panelet, vestveggen og gavlveggen mot nordøst

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 14*	L12	Hvit		Linoljemaling	Dagens malinglag
Lag 13*	L11	Hvit		Linoljemaling	
Lag 12*	L10	Hvit		Linoljemaling	
Lag 11 *	L9	Hvit		Linoljemaling	
Lag 10*	L8	Hvit		Linoljemaling	
Lag 9*	L7	Hvit		Linoljemaling	
Lag 8*	L6	Grå	2000-N	Linoljemaling	Blyhvit. Opprinnelig hvit
Lag 7*	L5	Grå	2000-N	Linoljemaling	Blyhvit. Opprinnelig hvit
Lag 6*	L4	Grå	2500-N/2502-G	Linoljemaling	Blyhvit. Opprinnelig hvit
Lag 5G		Grå	2002-B	Linoljemaling	Grunning. Blyhvit. Opprinnelig hvit
Lag 4*	L3	Sandstein	3020-Y30R	Linoljemaling	
Lag 3*	L2	Sandstein	3020-Y10R/3020-Y20R	Linoljemaling	
Lag 2*	L1	Sandstein	3020-Y10R/3020-Y20R	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Lag 1G		Grå		Linoljemaling	Grunning
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

Sidebygningen mot nordøst. Fargelagsavdekking på panelet, vegg mot nordøst

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 10*	L9	Hvit		Linoljemaling	Dagens malinglag
Lag 9*	L8	Hvit		Linoljemaling	
Lag 8*	L7	Hvit		Linoljemaling	
Lag 7 *	L6	Hvit		Linoljemaling	
Lag 6*	L5	Hvit		Linoljemaling	
Lag 5*	L4	Hvit		Linoljemaling	
Lag 4*	L3	Grå	2000-N	Linoljemaling	Blyhvit. Opprinnelig hvit
Lag 3*	L2	Grå	2000-N	Linoljemaling	Blyhvit. Opprinnelig hvit
Lag 2*	L1	Grå	2500-N/2502-G	Linoljemaling	Blyhvit. Opprinnelig hvit. Opprinnelig overflatebehandling
Lag 1G		Grå	2002-B	Linoljemaling	Grunning. Blyhvit. Opprinnelig hvit
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

Panelet på sidebygningen mangler de tre eldste malinglagene, noe som viser at denne delen av bygningskomplekset er sekundært. Enkelte panelbord har kun lagene fra L9 til L12. Dette kan være på grunn av senere reparasjoner og innbøtinger. Se figur 77.

Figur 83. Skudeneshavn. Holmen 16. fargesnitt av malinglagene på panelet på hovedbygningen. De eldste sandsteinsfargete malinglagene er lett synlige. Disse lagene mangler på sidefløyens nordøstvegg. Foto: J. Brønne. November 2016.

Figur 84. Skudeneshavn. Holmen 16. Gesims og hulkilslist. Røde piler. Foto: J. Brønne. September 2016.

5.17.2 Gesimskassen og hulkilsist. Vestveggen

Fargelagsavdekking på gesimskassen og hulkilslisten, vestveggen

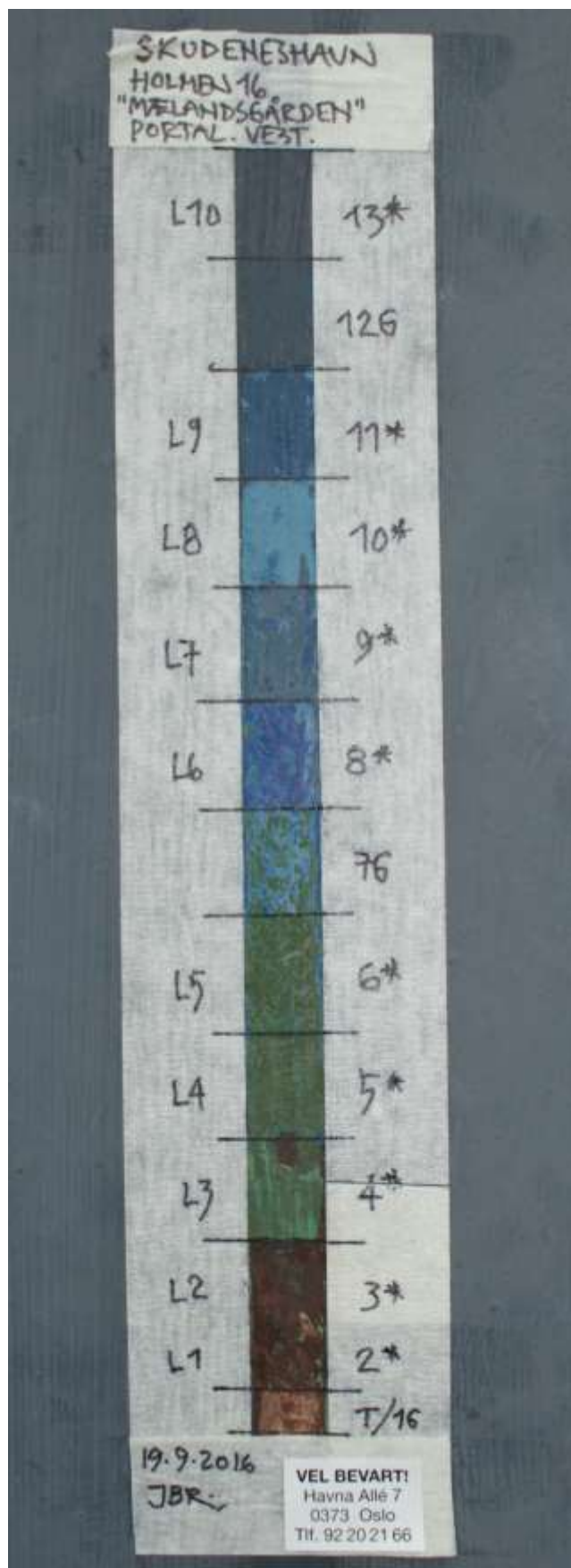
Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 10*	L9	Hvit		Linoljemaling	Dagens malinglag
Lag 9*	L8	Hvit		Linoljemaling	
Lag 8*	L7	Hvit		Linoljemaling	
Lag 7 *	L6	Hvit		Linoljemaling	
Lag 6*	L5	Hvit		Linoljemaling	
Lag 5*	L4	Hvit		Linoljemaling	
Lag 4*	L3	Grå	2000-N	Linoljemaling	Blyhvit. Opprinnelig hvit
Lag 3*	L2	Grå	2000-N	Linoljemaling	Blyhvit. Opprinnelig hvit
Lag 2*	L1	Grå	2500-N/2502-G	Linoljemaling	Blyhvit. Opprinnelig hvit. Opprinnelig overflatebehandling
Lag 1G		Grå	2002-B	Linoljemaling	Grunning. Blyhvit. Opprinnelig hvit
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

Fargelagene viser at gesimsen er fornyet samtidig med at sidefløyen bygges om på slutten av 1800-tallet.

5.17.3 Dører

Figur 85. Skudeneshavn. Holmen 16. Hoveddøra i nordvestveggen. Ny. Trolig kopi av den opprinnelige døra. Tofløyet innadslående, empire fyllingsdør med fem kvadratiske fyllinger i hvert dørblad. Kraftig profilert gesims i overstykket. Svungne utsveifete, senempire pilastre i sideomrammingene. Empire overlysvindu med svungne sprosser. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 86. Skudeneshavn. Holmen 16. Fargelagsavdekking på sidepilaster på nordvestportalen på vestveggen. På grunn av avskrapning av maling, mangler mange malinglag i avdekkingen. Se figur 87. Foto: J. Brønne. September 2016.

Hovedbygningen. Fargelagsavdekking på døromrammingene og sydvestdøra på vestveggen

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 20*	L17	Mørk gråblå	8010-R90B/7010-R90B	Linoljemaling	Dagens malinglag
Lag 19*	L16	Blå	6020-R90B	Linoljemaling	
Lag 18*	L15	Lys blå	4030-B/4020-B	Linoljemaling	
Lag 17*	L14	Blå	6020-R90B	Linoljemaling	
Lag 16*	L13	Ultramarin	4550-R80B/4550-R90B		
Lag 15*	L12	Lys blå	4030-B/4020-B	Linoljemaling	
Lag 14*	L11	Olivengrønn	4020-G30Y	Linoljemaling	
Lag 13G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 12*	L10	Lys blågrønn	3030-B30G	Linoljemaling	
Lag 11G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 10 *	L9	Lys grønn	4020-G10Y	Linoljemaling	
Lag 9*	L8	Blågrønn	6020-B70G	Linoljemaling	
Lag 8*	L7	Bladgrønn	6020-G30Y	Linoljemaling	
Lag 7*	L6	Lys sandstein	3020-Y10R	Linoljemaling	
Lag 6*	L5	Sandstein	6010-Y10R	Linoljemaling	
Lag 5*	L4	Sandstein	4020-Y20R	Linoljemaling	
Lag 4*	L3	Terrakotta	3060-Y50R	Linoljemaling	
Lag 3*	L2	Gul oker	3040-Y20R	Linoljemaling	
Lag 2*	L1	Mørk oker	8010-Y30R	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Lag 1G		Lys grå		Linoljemaling	Grunning
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

Figur 87. Skudeneshavn. Holmen 16. Fargesnitt av malinglagene på døra mot syd i vestveggen og dørromrammingene på vestveggen, viser at fargeleden og variasjoner i farger har vært stor på dørene og dørromrammingene på Holmen 16 gjennom historien. Foto: J. Brønne. November 2016.

Figur 88. Skudeneshavn. Holmen 16. Døra i syd i vestveggen. Tofløyet innadslående, empire fyllingsdør med fem kvadratiske fyllinger med svakt liggende format i hvert dørblad. Kraftig profilert gesims i overstykket. Svungne utsveifete, senempire pilastre i sideomrammingene. Døra har ikke overlys, så for å få litt lys inn i gangen innenfor, er det satt inn rombformete glass i de to øverste fyllingene. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 89. Skudeneshavn. Holmen 16. Til venstre, Dør C, den vestligste døra i østfasaden på tilbygget. Firefyllings, innadslående sveisertsdør, med fire glass i øvre fylling. Døra er trolig fra 1920-åra. Enkle sekundære, glattkants gerikter. Til høyre, Dør A, seksfyllings, innadslående sveitserdør. De nedre fire fyllingene har stående format. Alle ramtrærne har avfasinger og utsveifinger inn mot fyllingene. I de to øverste fyllingene er det satt inn store glass i stående format. Døra er trolig fra ombyggingene i 1890-åra. Profilerte sveitserstilsgerikter. Foto: J. Brønne. September 2016.

Hovedbygningen. Fargelagsavdekking på dørene og døromrammingene A og B. på

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 12*	L10	Mørk gråblå	8010-R90B/7010-R90B	Linoljemaling	Dagens malinglag
Lag 11*	L9	Blå	6020-R90B	Linoljemaling	
Lag 10*	L8	Lys blå	4030-B/4020-B	Linoljemaling	
Lag 9*	L7	Blå	6020-R90B	Linoljemaling	
Lag 8*	L6	Ultramarin	4550-R80B/4550-R90B		
Lag 7*	L5	Lys blå	4030-B/4020-B	Linoljemaling	
Lag 6*	L4	Olivengrønn	4020-G30Y	Linoljemaling	
Lag 5G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 4*	L3	Lys blågrønn	3030-B30G	Linoljemaling	
Lag 3G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 2 *	L2	Lys grønn	4020-G10Y	Linoljemaling	
Lag 1*	L1	Sandstein	4020-Y20R	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

Dør C mangler malinglag L1. Dette viser at denne døra er yngre enn de to andre dørene i denne fasaden. Videre viser det at dørene i sidefløyen er vesentlig nyere enn dørene og døromrammingene i hovedbygningens vestfasade.

Figur 90. Skudeneshavn. Holmen 16. Dør B. Tofløy, innadslående labankdør, med påsatte «ramtrær» på utsiden som lager tre fyllinger i stående format. Profilerte sveitserstilsgerikter. Foto: J. Brønne. September 2016.

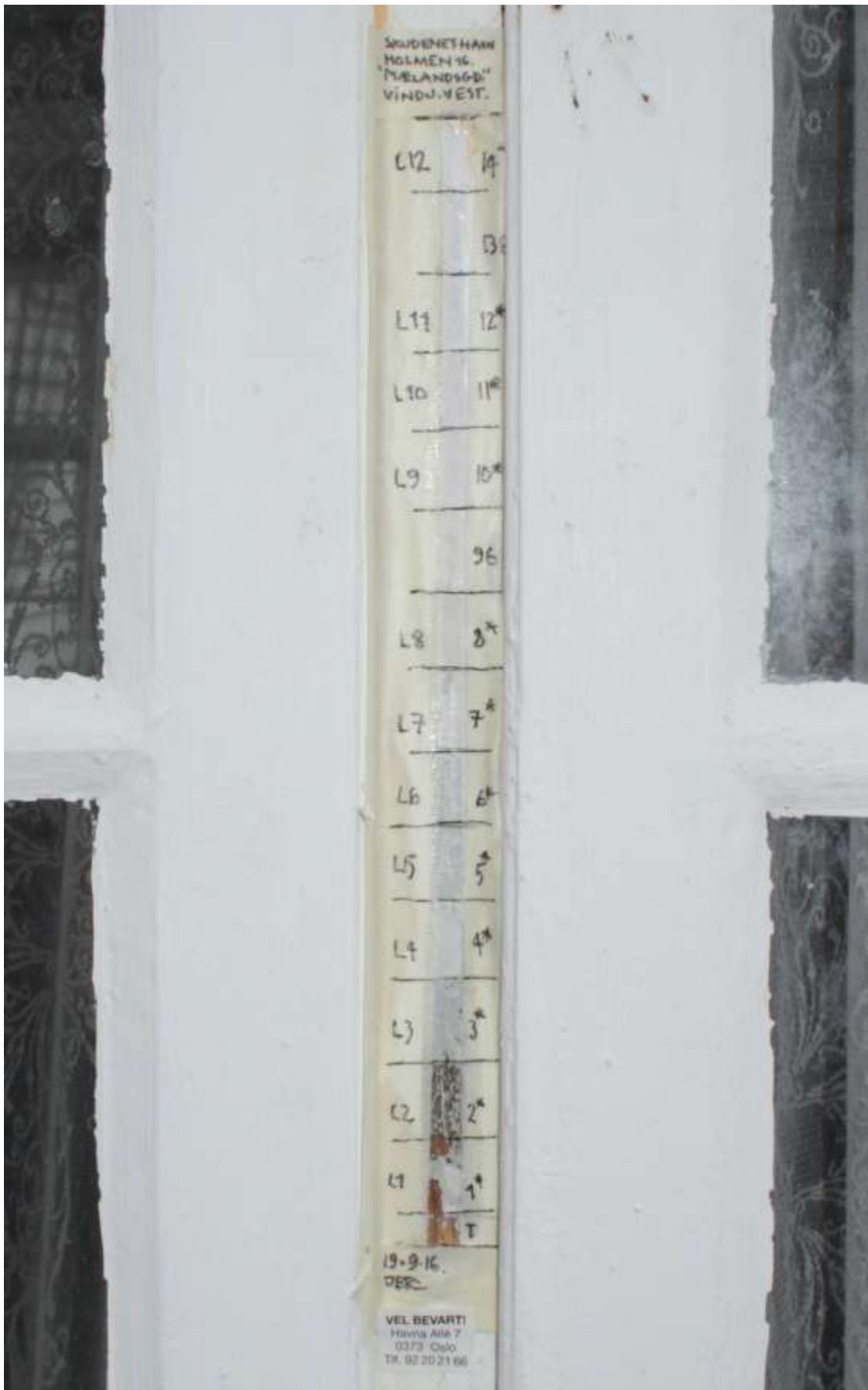
5.17.4 Vinduer

Figur 91. Skudeneshavn. Holmen 16. Torams empirevindu, med en fastramme og en hengslet på midtposten. Fire glass i tilnærmet kvadratisk format i hver ramme. Opprinnelige beslag. Side- og toppgeriktene har doble konkave kanneleringer. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 92. Skudeneshavn. Holmen 16. Torams empirevindu, med en fastramme og en hengslet på midtposten. Tre glass i tilnærmet kvadratisk format i hver ramme. Opprinnelige beslag. Side- og toppgeriktene har doble konkave kannelinger. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 93. Skudeneshavn. Holmen 16. Fargelagsavdekking på vindu. På grunn av avskrapning av malinglag, er det flere malinglag som mangler i avdekkingsprøven. Foto: J. Brønne. September 2016.

Fargelagsavdekking på vinduer i vestveggen og gavlveggen mot nordøst.

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 15*	L13	Hvit		Linoljemaling	Dagens malinglag
Lag 14G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 13*	L12	Gråblå	6020-B	Linoljemaling	
Lag 12*	L11	Hvit		Linoljemaling	
Lag 11*	L10	Hvit		Linoljemaling	
Lag 10*	L9	Hvit		Linoljemaling	
Lag 9 G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 8*	L8	Hvit		Linoljemaling	
Lag 7*	L7	Hvit		Linoljemaling	
Lag 6*	L6	Hvit		Linoljemaling	
Lag 5*	L5	Mørk Grå	5502-G	Linoljemaling	
Lag 4*	L4	Hvit		Linoljemaling	
Lag 3*	L3	Hvit		Linoljemaling	
Lag 2*	L2	Hvit		Linoljemaling	
Lag 1*	L1	Hvit		Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

Alle vinduene i sidefløyen er sekundære. De eldste er trolig i 2. etasje mot øst. Trolig fra 1900-1925.

Figur 94. Skudeneshavn. Holmen 16. Fargesnitt av malinglagene på vindu. Det nest øverste, gråblå malinglaget er på grunn av skraping ikke med på fargelagsavdekkingen på figur 94. Foto: J. Brønne. November 2016.

5.17.5 Vindusgerikter

Figur 95. Skudeneshavn. Holmen 16. fargelagsavdekking på vindusgeriktene. Lagene 5G og 6G er feiltolket og derfor feilmerket. Det er avsluttende lag, og skulle derfor hatt betegnelsen L5 og L6. Se tabellen under. Foto: J. Brønne. September 2016.

Fargelagsavdekking på vindusgeriktene i hovedbygningen

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 20*	L14	Hvit		Linoljemaling	Dagens malinglag
Lag 19G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 18*	L13	Hvit		Linoljemaling	
Lag 17*	L12	Hvit		Linoljemaling	
Lag 16 G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 15*	L11	Mørk grønn	7020-B90G/6030-B90G	Linoljemaling	
Lag 14*	L10	Mørk grønn	7020-B90G/6030-B90G	Linoljemaling	
Lag 13G		Lys grå		Linoljemaling	Grunning
Lag 12*		Mørk grønn	7020-B90G/6030-B90G	Linoljemaling	
Lag 11 *	L9	Mørk grønn	7020-B90G/6030-B90G	Linoljemaling	
Lag 10 *		Mørk oker	6030-Y	Linoljemaling	
Lag 9*	L8	Mørk oker	7020-Y/6030-Y	Linoljemaling	
Lag 8*	L7	Sandstein	3020-Y20Y	Linoljemaling	
Lag 7*	L6	Gul oker	4030-Y30R	Linoljemaling	
Lag 6*	L5	Lys grå	1000-N	Linoljemaling	
Lag 5*	L4	Lys grå	1502-R	Linoljemaling	
Lag 4B*	L3	Brent Sienna		Linoljemaling	Mahogniådring. Lasurfarge
Lag 4A*	L3	Lys gulbeige	1515-Y20R	Linoljemaling	Mahogniådring. Bunnfarge
Lag 3*	L2	Mørk oker	7010-Y20R/7020-Y20R	Linoljemaling	
Lag 2G		Grå	4005-G80Y	Linoljemaling	Grunning
Lag 1*	L1	Mørk oker	7020-Y	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

Figur 96. Skudeneshavn. Holmen 16. fargesnitt av malinglagene på vindusgeriktene. Lag L3 er en mahogniillusjon. Denne består av en undermaling og en lasur. På fargesnittet sees disse lagene som et normalt tykt lag, **rød** pil, og et tynt lasurlag, **blå** pil. På grunn av lyset i digitalmikroskopet er det ikke mulig å skjelle de nyeste hvite malinglagene fra hverandre. Foto: J. Brønne. November 2016.

5.18 Holmen 16. Konklusjon

Holmen 16 er trolig malt ca. hvert 14.-15. år. Dette er noe sjeldnere enn de øvrige husene som er undersøkt, men likevel hyppigere enn landsgjennomsnittet.

Undersøkelsene har vist at hovedbygningen opprinnelig, og i de tidligste periodene var malt i sandsteinsfarger. Deretter ble panelet malt hvit, noe som fortsatte helt frem til i dag. Denne bygningen skiller seg ut i fargeundersøkelsen. Både dørene, dørromrammingene og vindusgeriktene gjennom meget lang tid, trolig helt frem til etterkrigstiden, vært malt i kontrastfarger. Dørene og dørromrammingene har blitt malt med til dels kraftige, lysende farger helt frem til i dag.

Vindusgeriktene ble i periode 3 malt i mahogniillusjon, noe som normalt ble benyttet på eksklusive hus ca. 50 år tidligere.

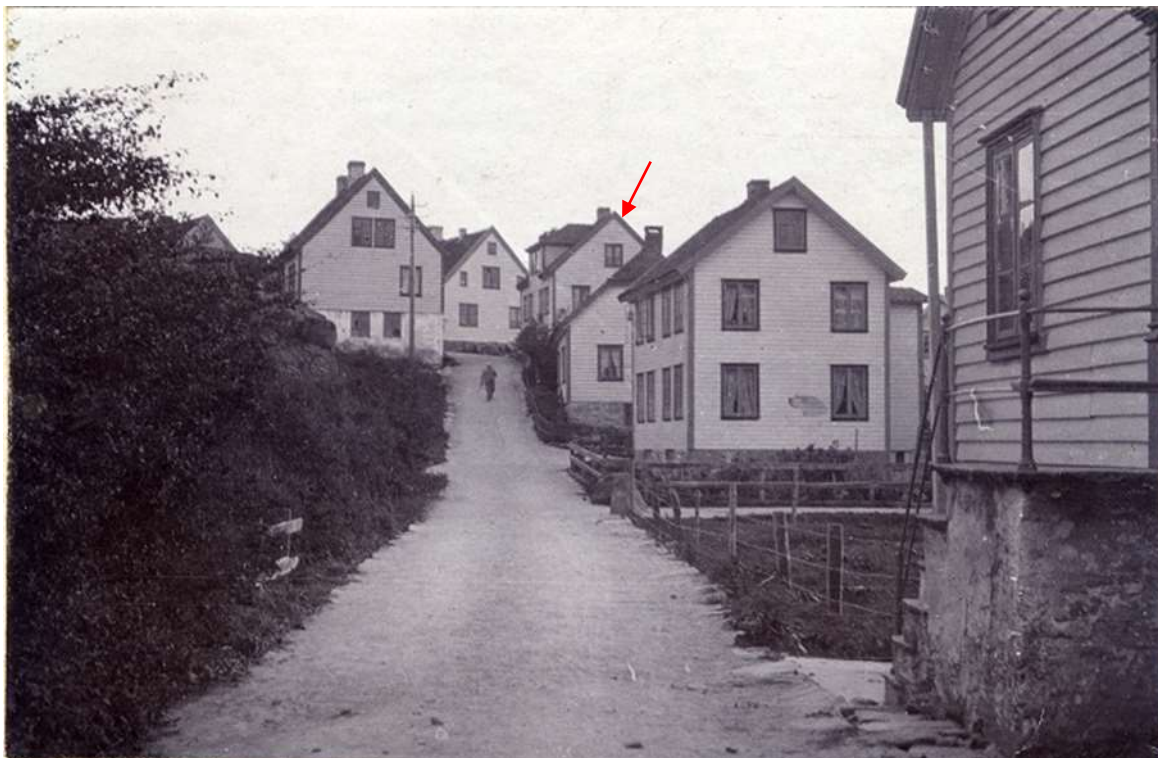
Alle fargene som er funnet på bygningen, både panelfargene og kontrastfargene er farger som ble benyttet i samtiden.

Undersøkelsene viser også at det er vesentlig færre malinglag på alle bygningselementene på sidefløyen, noe som kan gi oss en relativ datering av fargehistorikken mellom de to delene av anlegget, og som viser at fløyen er yngre enn hovedbygningen.

5.19 Gunnarsbakken 5. Matr. Nr. 170. G.57/B.108. Oppført 1859.

5.19.1 Oppdrag spesifisert fra Karmøy kommune

Undersøke: Listverk. Eller full undersøkelse pga. mange detaljer bevart?

Figur 97. Skudeneshavn. Gunnarsbakken 5. Rød pil. Sett fra nord. Huset er trolig malt i en lys farge, med kontrastfarger på vinduer og vindusomramming. Foto: Ukjent. Ingen datering, trolig 1920 – 1930.

Figur 98. Skudeneshavn. Gunnarsbakken 5. Rød pil. Sett fra nord. Det ser ikke ut til å være noen endringer fra det som vises på figur 97. Udatert. Foto: Ukjent.

Figur 99. Skudeneshavn. Gunnarsbakken 5. Rød pil. Sett fra nord. Hele huset bortsett fra hoveddøra er nå hvitmalt. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 100. Skudeneshavn. Gunnarsbakken 5. Rød pil. Detalj av figur 97. Sett fra nord. Foto: Ukjent. Ingen datering, trolig 1920 – 1930.

Figur 101. Skudeneshavn. Gunnarsbakken 5. Sett fra nordøst. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 102. Skudeneshavn. Gunnarsbakken 5. Sett fra sydøst. Tilbygget mot syd er trolig sekundært. Se også figur 103. Foto: J. Brønne. September 2016.

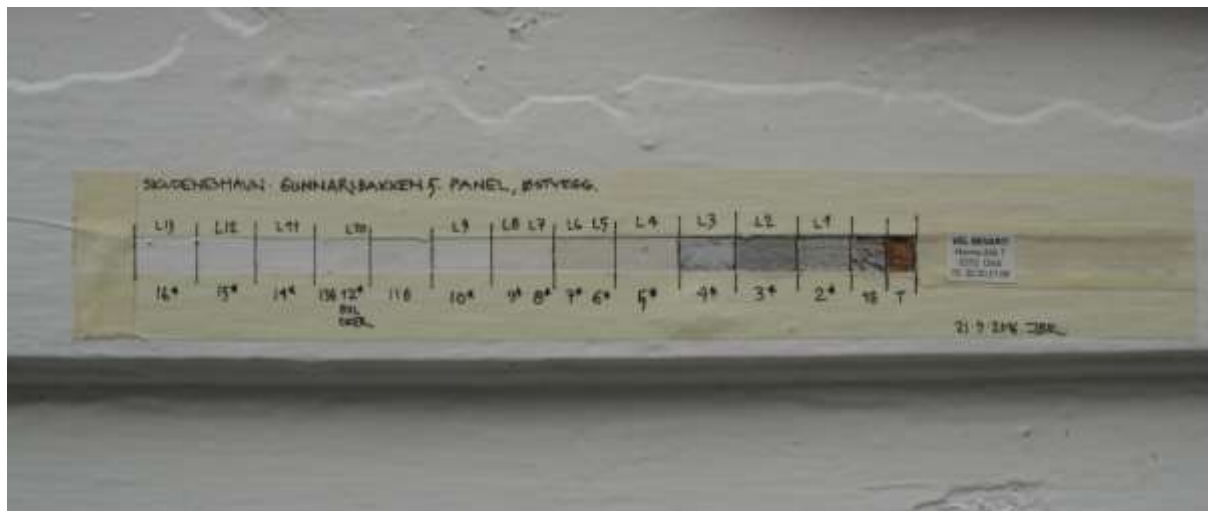
5.20 Resultat av fargeundersøkelsen

5.20.1 Dør

Figur 103. Skudeneshavn. Gunnarsbakken 5. Hoveddøra. En meget flott og vakkert utformet Senempire innadslående, tofløyet, trefyllingsdør. Øverste fyllinger er erstattet av glass. Dette er originalt. De nedre fyllingene har stående format, med kraftige, barokkinspirerte fyllinger med overhøyde på speilene og kraftig skrådde friser. Sidegeriktene er utformet som flate pilastre, med baser med konvekse kanneleringer. Overstykket er en meget rikt profilert, barokkinspirert gesims. Døra er så stor og forseggjort, at den trolig er sekundær i huset. Mest sannsynlig har huset hatt en vesentlig enklere dør, som trolig har stått montert i gavlveggen der hvor tilbygget nå står. Foto: J. Brønne. September 2016.

5.20.2 Panel

Figur 104. Skudeneshavn. Gunnarsbakken 5. Profilert supanel. Fargelagsavdekking av malinglagene på panelet. Foto: J. Brænne. September 2016.

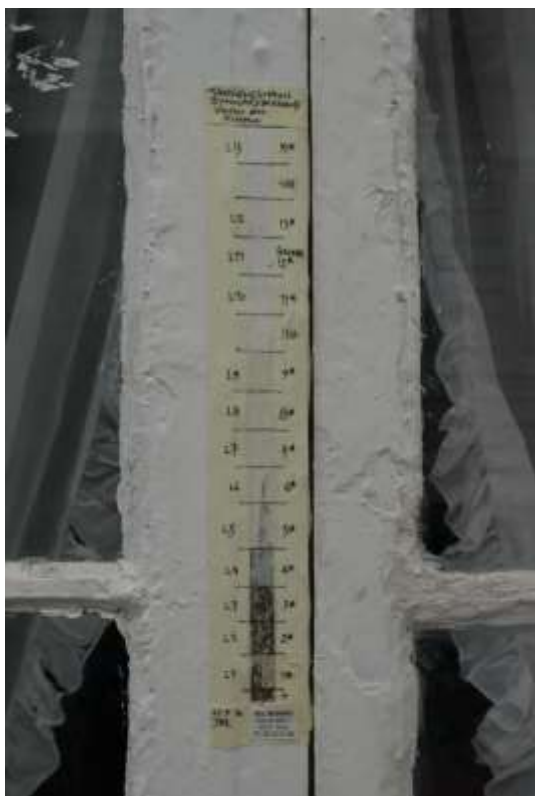
Fargelagsavdekking på panel

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 16*	L13	Hvit		Alkydøljemaling	Dagens malinglag
Lag 15*	L12	Hvit		Alkydøljemaling?	
Lag 14*	L11	Hvit		Linoljemaling	
Lag 13G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 12*	L10	Gul oker	2030-Y20R	Linoljemaling	
Lag 11 G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 10 *	L9	Hvit		Linoljemaling	
Lag 9*	L8	Hvit		Linoljemaling	
Lag 8*	L7	Hvit		Linoljemaling	
Lag 7*	L6	Hvit		Linoljemaling	
Lag 6*	L5	Hvit		Linoljemaling	
Lag 5*	L4	Hvit		Linoljemaling	
Lag 4*	L3	Lys grå	1500-N	Linoljemaling	Blyhvit. Opprinnelig hvit
Lag 3*	L2	Grå	3000-N	Linoljemaling	Blyhvit. Opprinnelig hvit
Lag 2*	L1	Gråhvit	1000-N/1500-N	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling- Blyhvit. Opprinnelig hvit
Lag 1G		Gråhvit	1000-N/1500-N	Linoljemaling	Grunning. Blyhvit. Opprinnelig hvit
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

5.20.3 Vinduer

Figur 105. Skudeneshavn. Gunnarsbakken 5. Torams senempirevinduer med tre glass i hver ramme. En fastramme, og en ramme hengslet på midtposten. Senempire vindusgerikter. Foto: J. Brønne. November 2016.

Figur 106. Skudeneshavn. Gunnarsbakken 5. Fargelagsavdekking av malinglagene på vinduer. Foto: J. Brønne. September 2016.

Fargelagsavdekking på vinduer

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 15*	L13	Hvit		Alkydøljemaling	Dagens malinglag
Lag 14 G		Hvit		Alkydøljemaling?	Grunning
Lag 13*	L12	Hvit		Linoljemaling	
Lag 12*	L11	Gul oker	2030-Y20R	Linoljemaling	
Lag 11*	L10	Hvit		Linoljemaling	
Lag 10G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 9*	L9	Hvit		Linoljemaling	
Lag 8*	L8	Hvit		Linoljemaling	
Lag 7*	L7	Hvit		Linoljemaling	
Lag 6*	L6	Hvit		Linoljemaling	
Lag 5*	L5	Hvit		Linoljemaling	
Lag 4*	L4	Grå	2002-G	Linoljemaling	
Lag 3*	L3	Mørk brun	8005-Y20R	Linoljemaling	
Lag 2*	L2	Mørk brun	8005-Y20R	Linoljemaling	
Lag 1*	L1	Hvit		Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling-
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

5.20.4 Vindusgerikter

Figur 107. Skudeneshavn. Gunnarsbakken 5. Fargelagsavdekking av malinglagene på vindu. Foto: J. Brønne. September 2016.

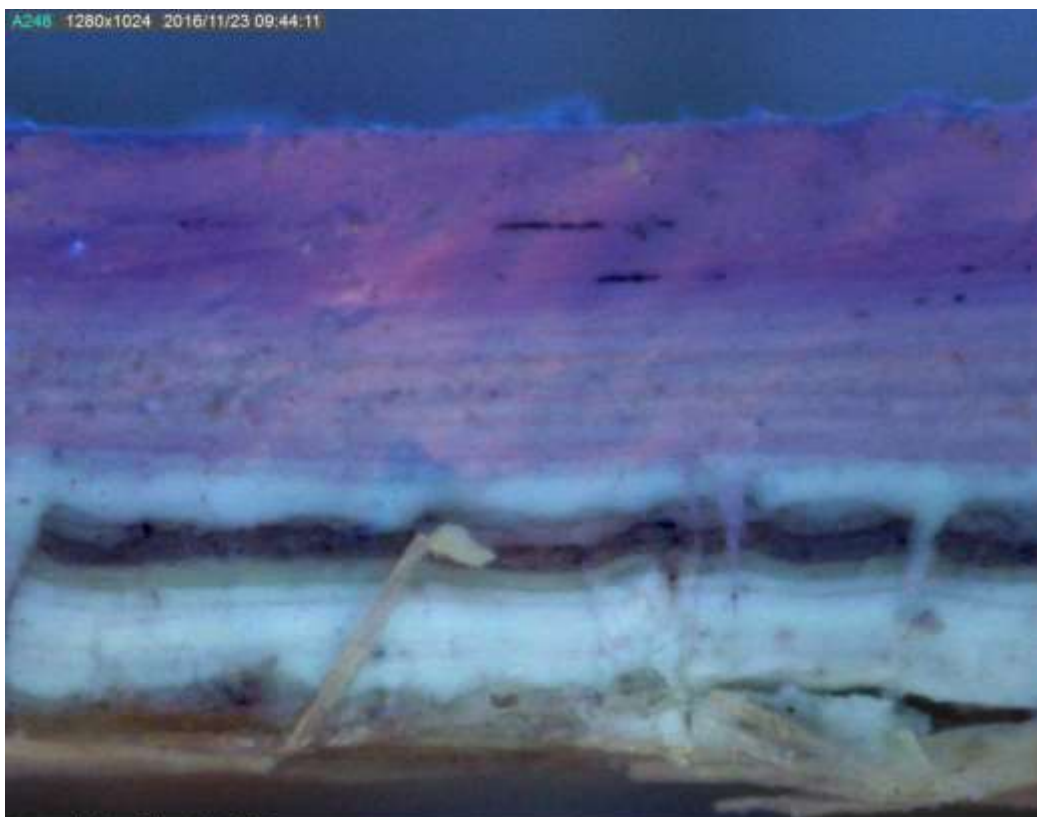
Fargelagsavdekking på vindusgeriktene

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag18*	L13	Hvit		Alkydoljemaling	Dagens malinglag
Lag17G		Hvit		Alkydoljemaling?	Grunning
Lag 16G		Hvit			Grunning
Lag 15*	L12	Gul oker	2030-Y20R		
Lag 14*	L11	Hvit			
Lag 13*	L10	Hvit		Linoljemaling	
Lag 12G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 11*	L9	Hvit		Linoljemaling	
Lag 10*	L8	Hvit		Linoljemaling	
Lag 9G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 8*	L7	Hvit		Linoljemaling	
Lag 7*	L6	Hvit		Linoljemaling	
Lag 6*	L5	Hvit		Linoljemaling	
Lag 5G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 4*	L4	Mørk rødbrun	8010-Y70R	Linoljemaling	
Lag 3*	L3	Mørk brun	8005-Y20R	Linoljemaling	
Lag 2*	L2	Hvit		Linoljemaling	
Lag 1*	L1	Mørk rødbrun	8010-Y70R	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling-
Tre		Mørkt			Stått en stund før behandling

Gunnarsbakken 5.Hjørnebord. 160x

Figur 108. Skudeneshavn. Gunnarsbakken 5. Fargesnitt av malinglagene på laftekassene. Malinglagene sammenfaller med lagene på panelet. Foto: J. Brønne. November 2016.

Gunnarsbakken 5.Hjørnebord. 160x

Figur 109. Skudeneshavn. Gunnarsbakken 5. Fargesnitt av malinglagene på laftekassene. Samme fargesnitt som figur 104, men fotografert i UV lys. Malinglagene sammenfaller med lagene på panelet. Foto: J. Brønne. November 2016.

5.20.5 Laftekasser/hjørnebord

Fargelagsavdekking på laftekassene. Malinglagene sammenfaller med lagene på panelet.

Avdekket Lag Nr:	Periode Nr:	Farge:	NCS S Kode:	Materialer:	Merknader:
Lag 16*	L13	Hvit		Alkydoljemaling	Dagens malinglag
Lag 15*	L12	Hvit		Alkydoljemaling?	
Lag 14*	L11	Hvit		Linoljemaling	
Lag 13G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 12*	L10	Gul oker	2030-Y20R	Linoljemaling	
Lag 11 G		Hvit		Linoljemaling	Grunning
Lag 10 *	L9	Hvit		Linoljemaling	
Lag 9*	L8	Hvit		Linoljemaling	
Lag 8*	L7	Hvit		Linoljemaling	
Lag 7*	L6	Hvit		Linoljemaling	
Lag 6*	L5	Hvit		Linoljemaling	
Lag 5*	L4	Hvit		Linoljemaling	
Lag 4*	L3	Lys grå	1500-N	Linoljemaling	Blyhvit. Opprinnelig hvit
Lag 3*	L2	Grå	3000-N	Linoljemaling	Blyhvit. Opprinnelig hvit
Lag 2*	L1	Gråhvit	1000-N/1500-N	Linoljemaling	Opprinnelig overflatebehandling- Blyhvit. Opprinnelig hvit
Lag 1G		Gråhvit	1000-N/1500-N	Linoljemaling	Grunning. Blyhvit. Opprinnelig hvit
Tre		Lyst			Malt rett etter oppsetting

5.21 Gunnarsbakken 5. Konklusjon

Gunnarsbakken 5 har vært malt ca. hvert 12. år, noe som sammenfaller med de fleste husene som inngår i denne undersøkelsen. Dette er vesentlig hyppigere enn landsgjennomsnittet.

Huset har gjennom alle år vært dominert av hvit fargeholdning. Det er funnet et tynt lag med gul oker på lag L10, som undertegnede har tolket som et avsluttende lag, selv om det er meget tynt. Grunnen til dette er at det er lite trolig at man grunner med gul oker på en hvit farge, når det skal males med hvit i neste malinglag. På de tidligste malinglagene er de funnet mørke kontrastfarger på vinduer og vindusgerikter. De nyeste av disse malinglagene må være de vi ser på figurene 97, 98 og 100.

Hoveddøra er kun undersøkt med feltmikroskop. Eldre malinglag er meget omrotet og døra har tidligere vært nedskrapet flere ganger. Det ble kun registrert mørke malinglag.

5.22 Kirkevegen 18. G.57/B.279. Bokhandelen. Oppført 1920.

5.22.1 Spesifisert oppdrag fra Karmøy kommune

Undersøke: Detaljer i skilt og horisontale bånd i fasaden.

Figur 110. Skudeneshavn. Kirkevegen 18. Bokhandelen. Sett fra nordøst. De opprinnelige fargene og fargesettingen er fremdeles på bygningen. Det betyr at bildet er tatt før første overmaling, da den kraftige kontrastfargen ble overmalt med hvit. Det er dessverre ingen kjøretøy eller personer i bildet, noe som kunne ha hjulpet til en datering av bildet. Fontene i teksten er av type som ble mye benyttet i perioden ca. 1930 til 1955. Postkortet er trolig fra perioden 1930-1940. Foto: Trolig Hilleslands Bokhandel.

Figur 111. Skudeneshavn. Kirkevegen 18. Bokhandelen. Sett fra nordøst. Bortsett fra hoveddøra som er mørk blå, er hele huset malt hvit. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 112. Skudeneshavn. Kirkevegen 18. Bokhandelen. Sett fra sydøst. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 113. Skudeneshavn. Kirkevegen 18. Bokhandelen. Hovedfasaden. Sett fra øst. Liggende perlestaffspanel i 1. etasje og stående lekte/locklistpanel i 2. etasje. Den eneste endringen i fasaden er vinduet som er satt in i takflaten i loftet som erstatning for de to opprinnelige loftsvinduene. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 114. Skudeneshavn. Kirkevegen 18. Bokhandelen. Det meget flotte og vakkert utformede inngangspartiet med det skårne og utsveifete tekstfeltet over hoveddøra. Hoveddøra har en uvanlig utforming, med 3 x 3 fyllinger i nedre del av døra. Den midtre rekken med fyllinger har rokokkodetaljering i speilene. Døra har overlysvindu, med klassisismens formspråk, åtte små glass i rekke. Dørgeriktene er også preget av klassisismen, med konkave kanneleringer. Foto: J. Brønne. September 2016.

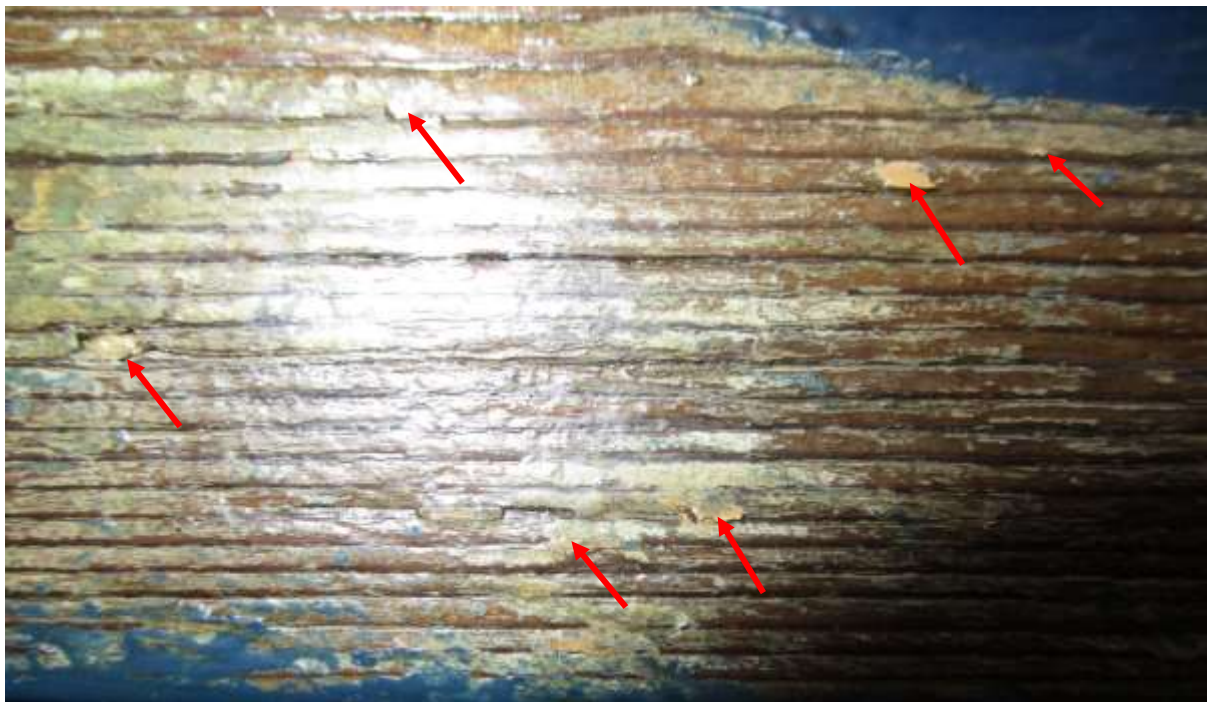
Figur 115. Skudeneshavn. Kirkevegen 18. Bokhandelen. Skåret bekroning over hovedinngangsdøra og tekstfeltet. Nybarokk II. Dekoren er sikkert skåret og har meget høy kvalitet. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 116. Skudeneshavn. Kirkevegen 18. Bokhandelen. Skåret avslutning mot nord av dekor og tekstfeltet over hovedinngangsdøra. Nybarokk II med innslag av Nyrokocco. Dekoren er sikkert skåret og har meget høy kvalitet. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 117. Skudeneshavn. Kirkevegen 18. Bokhandelen. To av de utsveifete bokstavene i tekstfeltet over hovedinngangsdøra. Bokstavene er sterkt preget av Jugendstilen. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 118. Skudeneshavn. Kirkevegen 18. Bokhandelen. Makrofoto av en av de utsveifete bokstavene i feltet over døra. Rester av små flak av ekte bladgull er spredd over hele overflaten. Røde piler. Bladgullet har senere vært overmalt med flere lag med gul oker maling. Det er grunnen til at gullet har mistet all glans. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 119. Skudeneshavn. Kirkevegen 18. Bokhandelen. Detalj av den søndre delen av inngangspartiet. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 120. Skudeneshavn. Kirkevegen 18. Bokhandelen. Detalj av den søndre delen av inngangspartiet med buvinduet med jugendstilens små vinduer over hovedvinduet. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 121. Skudeneshavn. Kirkevegen 18. Bokhandelen. Detalj av den nordre delen av inngangspartiet, med nyklassisistiske, konkavt kannelerte dørgerikter. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 122. Skudeneshavn. Kirkevegen 18. Bokhandelen. Detalj av den søndre delen av inngangspartiet med den opprinnelige nybarokk II dørvrideren og nøkkelskiltet, kanelert gerikt og dørkarmen. Foto: J. Brønne. September 2016.

Figur 123. Skudeneshavn. Kirkevegen 18. Bokhandelen. Makrofoto av avdekkingsprøve som viser det opprinnelige malinglaget med en mørk grunning og den opprinnelige blå fargen. Foto: J. Brønne. September 2016.

5.23 Resultat av fargeundersøkelsen

5.23.1 Panelet

Opprinnelig farge er hvit linoljemaling. Panelet har deretter 9-10 malinglag med hvit maling. Det ser ut til at de tre siste malinglagene er alkydoljemaling. De øvrige er linoljemalinger.

5.23.2 Gesims, etasjeskiller, laftekasser, sokkellist og vindusgerikter

Opprinnelig farge er kraftig blå linoljemaling. 3560-R80B/4550-R90B. Disse elementene har deretter 5-6 malinglag med hvit maling. Det ser ut til at de tre siste malinglagene er alkydoljemaling. De øvrige er linoljemalinger.

5.23.3 Vinduer

Opprinnelig farge er hvit linoljemaling. Panelet har deretter 9-10 malinglag med hvit maling. Det ser ut til at de tre siste malinglagene er alkydoljemaling. De øvrige er linoljemalinger.

5.23.4 Det skårne ornamentet over hoveddøra

Opprinnelig farge på hele ornamentet er kraftig blå linoljemaling. 3560-R80B/4550-R90B. Ornamentet har deretter 5-6 malinglag med diverse valører med blå maling. Det ser ut til at de to siste malinglagene er alkydoljemaling. De øvrige er linoljemalinger.

5.23.5 Bokstavene på ornamentet

Opprinnelig overflatebehandling på fronten av bokstavene er ekte bladgull i oljeforgyelling. Deretter er det spor etter diverse lag med gul oker. Bokstavenes sider har blitt malt blå som ornamentet. Bokstavene er kraftig nedskrapet, slik at det kun er spredte malingrester bevart på frontene.

5.23.6 Hoveddøra

Opprinnelig farge på hoveddøra er en illusjonsmaling av mahogni. Bunnfarge. Terrakotta 2040-Y50R Lasurfarge: 5030-Y80R/4050-Y80R. Linoljemaling. Deretter har mahogniillusjonen blitt malt opp en gang med linoljemaling. Senere er døra malt to ganger i forskjellige valører med blå maling. Det ser ut til at de to siste malinglagene er alkydoljemaling.

5.23.7 Den glatte delen/fronten av dørromrammingen

Opprinnelig farge på den glatte delen/fronten av dørromrammingen er kraftig blå linoljemaling. 3560-R80B/4550-R90B. Linoljemaling. Deretter er elementet malt blå en gang til. Så følger 5-6 hvite malinglag. Det ser ut til at de to siste malinglagene er alkydoljemalinger, de øvrige er linoljemalinger.

5.23.8 Dørkarmen, sidegeriktene med kannelering og overlysvinduet

Opprinnelig farge på disse elementene er en illusjonsmaling av mahogni. Bunnfarge. Terrakotta 2040-Y50R. Lasurfarge: 5030-Y80R/4050-Y80R. Linoljemaling. Deretter har mahogniillusjonen blitt malt opp en gang med linoljemaling. Senere er elementene malt to ganger i forskjellige valører med blå maling. Det ser ut til at de to siste malinglagene er alkydoljemaling.

5.24 Konklusjon og forslag til tiltak for Kirkevegen 18. G.57/B.279. Bokhandelen.

5.25 Konklusjon

Kirkevegen 18, Bokhandelen, er et meget godt bevart eksempel på mellomkrigstidens historismebygninger. Huset er også et godt eksempel på kombinasjonen av forretning i 1. etasje og bolig (for bokhandleren?) i 2. etasje. Husets stilelementer er i hovedsak basert på nyklassisismen II og Jugend/Art Nouveau. Den skårne dekoren har innslag av Nybarokk II og Nyrokoko.

I Norge er denne typen bygninger om regel modernisert og ombygget en eller flere ganger. Det innebærer at Bokhandelen i Skudeneshavn er sjelden både i regional og nasjonal sammenheng. Etter undertegnede mening er huset så godt bevart at eksteriøret er i fredningsklasse.

5.26 Forslag til tiltak

Dette er den eneste bygningen som inngår i undersøkelsene hvor undertegnede foreslår konkrete tiltak. Kirkevegen 18 ligger uten direkte tilknytning til andre bygninger og videre ligger bygningen i utkanten av vernesonen for kulturminnefredningen. Derfor mener undertegnede at det vil være viktig og spektakulært å tilbakeføre eksteriøret til opprinnelig utseende. Dette tiltaket er mulig på denne bygningen, ettersom alle fasadeelementene er bevart. For anvisning til malerarbeidene, se vedlegget.

Dette innebærer følgende tiltak:

5.26.1 Panelet

Males med hvit linoljemaling. Glans 30-35.

5.26.2 Gesims, etasjeskiller, laftekasser, sokkellist og vindusgerikter

Males med blå linoljemaling. 3560-R80B. Glans 30-35.

5.26.3 Vinduer

Males med hvit linoljemaling. Glans 30-35.

5.26.4 Det skårne ornamentet over hoveddøra

Males med blå linoljemaling. 3560-R80B. Glans 30-35.

5.26.5 Bokstavene på ornamentet

Oljeforgylles med ekte bladgull, 22 karat Bleichgold. Overflaten må først rengjøres for eksisterende overflatebehandling ned til bart tre. Treet avfettes, og grunnes med et tynt strøk gul oker 2040-Y10R, uretanbasert alkyd gulvmaling⁷. Deretter påføres to tynne strøk med samme maling. Når denne malingen er helt tørr, påføres 24 timers oljebasert gullgrunn, og når det er passe tørt for gull-legging legges bladgullet. Bladgullet skal ikke fernisseres eller etterbehandles. Det er meget viktig at gullet står uten videre overflatebehandling.

5.26.6 Hoveddøra

Ådres/illusjonsmales i mahogniimitasjon.

Bunnfarge: Terrakotta 2040-Y50R. Matt alkydoljemaling.

Lasurfarge: 5030-Y80R. Linoljemaling forsterket med 5% blank Benarolje. Lasuren skal påføres uten tegninger eller årer, med jevn påføring av lasuren i vedretningen. Glans 35-40

5.26.7 Den glatte delen/fronten av dørromrammingen

Males med blå linoljemaling. 3560-R80B. Glans 30-35.

5.26.8 Dørkarmen, sidegeriktene med kannelering og overlysvinduet

Ådres/illusjonsmales i mahogniimitasjon.

Bunnfarge: Terrakotta 2040-Y50R. Matt alkydoljemaling.

Lasurfarge: 5030-Y80R. Linoljemaling forsterket med 5% blank Benarolje. Lasuren skal påføres uten tegninger eller årer, med jevn påføring av lasuren i vedretningen. Glans 35-40

⁷ Både Gjøco og Flügger har uretanbaserte alkyd gulvmalinger som kan benyttes.

6 Kilder

6.1 Litteratur

- Grude, Egil Harald ed al. Red. 1975. *Hus og innbyggere i gamle Skudeneshavn*. Skudeneshavn.

6.2 Muntlige opplysninger

- 18. – 23.9.2016. Opplysninger fra:
- Kulturkonsulent Ane Steingilda Alvestad, Karmøy kommune.
- Museumskonservator Ørjan Iversen, Karmøy kommune.
- Kommuneantikvar/tømrer Lars Tveit, Karmøy kommune.

Oslo 27.11.2016

Jon Brønne
Malerikonservator
Vel Bevert!

7 Vedlegg

Vel Bevart!

Oslo, 27. nov. 2016

Jon Brønne.

Malerikonservator NKF-N/ professor emeritus.

Rådgiving i bygningsvern. Farge- og bygningsarkeologiske undersøkelser.

Praktisk malerarbeid

Rengjøring

Ved all ut- og innvendig maling, uansett om det er skader i malingfilmen eller ikke, er forarbeidet det viktigste for et holdbart resultat. Ved vanlig nedbryting av malingfilmen, uten tegn til skader, børstes all løs maling av med stålborste. Om nødvendig brukes også malerskrape. Huset vaskes grundig med spesialvaskemidler for dette formålet eller sterkt salmiakkvann. Følg bruksanvisningen på emballasjen nøye. Bruk beskyttelsesbriller og hansker. Skyll godt med rent vann etterpå, men uten å spyle. Sett på en spreder og dusj veggflatene ovenfra og ned med meget svak dusj samtidig som løs skitt vaskes av med en svamp. Pass på at det ikke dusjes unødig inn bak panelet. Høytrykksspyler må ikke brukes.

Partier av maling eller treverk som er angrepet av sverte sopp (soppen framtrer som små sorte prikker), vaskes med «Sopp og algevask». Følg bruksanvisningen på emballasjen nøye.

Etter forarbeid og rengjøring er det viktig at treverket får tørke skikkelig før ny maling påføres.

Fjerning av løs- og skadet maling

Vær oppmerksom på at flere av de eldre malinglagene inneholder blyhvit. Støvet fra blyhvit er svært giftig. Det betyr at de som utfører arbeidene med malingfjerning, må ha godkjente støvmasker med filtre, og i tillegg god beskyttelse på hender og foran øynene. Etter skrapearbeid er det også viktig med skikkelig vask av hender og ansikt før det spises og drikkes.

Skraping.

Den beste og vanligste metoden for å fjerne gammel skadet maling. I de fleste tilfellene er en grundig skraping godt nok for videre malerarbeid. Bruk gode to-hånds malerskraper til arbeider på panel og mindre skraper til arbeider på gerikter, profiler, dører osv. Hold alltid skrapen flatt og skrap *med* vedretningen.

Dersom en bruker spissen på skrapen, er det vanskelig å unngå skader og riper i treet som aldri kan fjernes.

Vær meget forsiktig når en skraper profilerte detaljer som gerikter, panel, dører og vinduer. Ved å bruke for grov redskap og for mye krefter, ødelegges fort vakkert snekkerarbeid. Det er kun løs maling som skal fjernes ved skrapingen. Husk at gammel maling som sitter igjen på treverket, gir god beskyttelse og er med på å forlenge treet's levetid.

Luting (kaustisk soda).

Frarådes på det sterkeste i forbindelse med vanlig forarbeid. Kan benyttes hvis all maling må fjernes, og er da et billig alternativ til dyre kjemiske malingfjernere. Lut/vann-blandingen blandes med utrørt tapetklistre. Dette gir lutblandingen en grøtaktig konsistens. Blandingen kan også påføres vertikale flater og gir gode muligheter til å kontrollere virkningen. Bruk beskyttelsesutstyr! Vær forsiktig ved bruk av lut. Lut vil alltid bryte ned og skade den ytterste overflaten i treet. Treverket må aldri skrubbes fordi de fører til oppflising. Her gjøres det feil både når maling fjernes med lut og med kjemiske malingfjernere. Etter lutbehandling er det svært viktig at overflaten nøytraliseres fullstendig med hjelp av eddiksyre.

Kjemiske malingfjernere.

Frarådes på det sterkeste i forbindelse med vanlig oppmaling. Hvis all maling må fjernes, kan det benyttes. Der det er brukt akryl- eller lateksmaling, kan det være eneste alternativ. Må all maling fjernes, bør det utføres av et firma som har erfaring og gir garanti på arbeidet. Be om referanser.

Vær ekstra oppmerksom på to viktige aspekter: For det første skal overflatene etter behandling se ut som de gjorde før. Høvlet panel skal fremdeles se høvlet ut. For det annet må alle rester av malingfjernere eller lut vaskes godt av. Kjemikaliene må være nøytralisert før ny maling påføres. Ellers kan de bli aktivisert av fukt, og den nye malingen løsner.

Malingfjernere basert på organiske løsemidler.

Velegnet til mindre arbeider, f.eks. dører og listverk,

Avbrenning med blåselampe eller åpen flamme.

Må ikke forekomme! Det er dessuten forbudt i henhold til brannforskriftene.

Varmluftblåser.

Meget brannfarlig. Utvikler sterk varme, 150 °C–350 °C. Ikke tillatt å bruke innendørs. Egner seg godt til løse bygningsdeler, som dører og listverk. Bør brukes med stor forsiktighet på vinduer, idet glasset lett sprekker pga. varmen. Vær spesielt forsiktig i overgangen mellom listverk og vegger. Den tørre dyttestryen som er brukt her er ofte tilsatt tretjære. Både dyttestry og tretjære er ytterst brannfarlige.

Sliping med drill og roterende eller oscillerende slipeskive.

Må ikke forekomme! Det ødelegger overflaten, og gir treverket et uakseptabelt utseende.

Sandblåsing.

Må ikke forekomme! Selv særdeles forsiktig sandblåsing ødelegger fullstendig overflaten i treet. Treet får en kunstig aldring og et uakseptabelt utseende.

Høytrykksspyling med vann.

Frarådes! Vannet treffer treet med så stor kraft at trestrukturen kan bli revet opp. Vann trenger lett inn, f.eks. bak panelet, gjennom vindusforinger og inn i huset. Isolasjon, treverk, innvendige dekorasjoner, tapeter og maling kan lett få fuktskader.

Infrarød varme.

De seneste årene er det utviklet et system som bløtgjør malingen ved hjelp av infrarød varme fra varmerør. (Speedheater) Malingen blir da lett å fjerne ved skraping. Metoden er under stadig utvikling, og er et godt alternativ til fjerning med løsemidler og luting.

NB! Vær oppmerksom på brannfaren ved bruk av Speedheater eller varmluft. Bruk aldri disse metodene der det er åpninger eller sprekker ned til underliggende treverk eller i sprekker rundt vindus- eller dørgerikter hvor det kan være dyttestry.

For å ha best mulig kontroll i forhold til evt. ulmebrann, skal alt arbeid med bruk av varme til malingfjerning skal være avsluttet minst en time før arbeidene på huset avsluttes for dagen.

Godkjent brannvernutstyr skal alltid være i nærheten.

Gamle hus skal ikke se nye ut! Det er ikke noe mål å fjerne malingen for å få glatte og «pene» overflater.

Valg av maling

Vi anbefaler at det benyttes ren linoljemaling, alkydforsterket linoljemaling eller ren alkydmaling på eldre hus. På fredede eller verneverdige hus og kirker brukes ren linoljemaling.

En grunnregel er at vi velger samme malingstype som huset har fra før.

Har huset utelukkende vært malt med linoljemaling, benyttes linoljemaling igjen.

Er huset først malt med linoljemaling, og siden alkydmaling, kan man bruke både ren linoljemaling og alkydmaling.

Hvis huset har ett eller flere lag med alkydmaling, kan det brukes ren linoljemaling eller alkydmaling.

Hvis huset har flere typer maling, f.eks. akrylmaling eller dekkbeis over linolje- eller alkydmaling, er det problematisk å velge malingstype. Trolig oppnås best resultat ved å bruke ren linoljemaling i tynne strøk. Den har evnen til å trenge gjennom plastmalingene og bite seg fast i underlaget. Fabrikanter og forhandlere er meget forsiktige med å gi garantier på overflatebehandling som gjøres over «plastmalingsprodukter». Det er viktig at vi velger en malingstype som vi lett kan kontrollere.

Velg en arbeidsmetode som ikke krever en blanding av flere malingstyper. Vent med å male til sjiktet av «plast» eller akrylmaling er så nedbrutt at behovet for fornying er åpenbar.

Hvis vi er usikre på valg av metode og maling, bør vi male deler av en vegg og la den stå et år for å vurdere resultatet.

Ikke velg nye «superprodukter» som ikke kan vise til gode referanser etter mange års bruk. Be alltid om datablad for den malingen du velger. Kontroller bindemidlet, at tørrstoffinnholdet er så høyt som mulig og at løsemiddelkonsentrasjonen er så lav som mulig.

Påføring.

Alt malerarbeid på treverk og jern skal utføres med pensel. Med pensel vil malingen bli arbeidet godt inn i underliggende maling og treverk. Påføring med rull eller sprøyte gir dårlig vedheft, malingen blir påført alt for tykt og metodene gir en overflatetekstur som er fremmed på eldre hus.

Alle kvister og kvistutfall påføres to tynne strøk med spritbasert kvistlakk/politur. Dette må utføres spesielt nøye de stedene hvor det er benyttet infrarød varme eller varmluft for å fjerne maling.

Bare flekker grunnes. Grunningsstrøket påføres enten meget tynt med ren maling eller følg produsentens anvisninger nøye. Hvis det ikke er oppgitt noen anvisninger fra produsenten, kan om nødvendig grunningsstrøket tynnes, enten med White spirit eller ren terpentin ca. 10 %. Deretter påføres to tynne strøk med ufortynnet maling. Det skal være god tørk mellom malinglagene. Linoljemalingen skal arbeides godt inn i underlaget med penselen. De delene av huset som males, dekkes med presenninger som festes i stillasene, takrenner eller gesimser, slik at det ikke kommer direkte sollys eller regn på malingfilmen under påføring eller i tørkeprosessen. La presenningen henge på plass 4-5 dager etter at malingen er tørr.

Viktig ved bruk av linolje og alkydoljemalinger

Malingen skal være mager (inneholde lite olje) i bunnstrøket og bli fetere (større oljeinnhold) for hvert lag som påføres. Det er svært viktig at alt utvendig malerarbeid som utføres med linolje eller alkyd som bindemiddel bygges opp med magre lag i bunnen, og med mer olje i hvert lag som videre påføres.

Det må aldri påføres et grunningsstrøk med ren olje eller med fet oljeblandet maling for å mette opp treverket før første malinglag, hverken på nytt eller gammelt trevirke!

Treverket må heller ikke kunstig varmes opp til mer enn normaltemperaturer før påføring av maling.

Fra slutten av 1800-åra og fram til ca. 1950 var det dessverre vanlig å grunne treverket før maling med rå eller kokt linolje, tilsatt litt oker farge - «okre huset». Dette har resultert i en mengde skader i form av krakelering, avskalling og «koking» i påfølgende malinglag.

Maling på eldre maling

Det er viktig at det ikke males for ofte. Det må ikke males på overflater som ikke er nedbrutt. Vent med å male til overflaten viser tegn på at det er behov for rebehandling.

Det må alltid grunnes på steder med bart treverk. Grunningsstrøket kan påføres ufortynnet eller tynnes med ca. 7-10% white-spirit. Det første strøket skal da påføres så tynt, og arbeides så godt inn i trevirket at malingen fremstår som en farget vask på overflaten. Etter tørk i 2-3 døgn kan det males ett eller to tynne strøk med linoljemaling. Dette er mye bedre enn ett tykt strøk. La malingen tørke skikkelig mellom hvert strøk, minimum 36 timer. Men vent ikke for lenge med påfølgende strøk, maksimum 10-12 dager.

Mal ikke:

- I fuktig vær
- Etter en lang fuktighetsperiode
- Før mai måned
- I direkte sollys
- Når temperaturen er lavere enn 8–10 °C
- Fuktinnholdet i treverket må ikke overstige 15 % når malingen påføres. De fleste større malerfirmaer har fuktighetsmålere for tre. (Protimeter) Fuktighetsmålere kan også kjøpes hos større byggevarehus og verktøyforhandlere. (Biltema, Clas Ohlson)

Mal når:

- Nytt virke har tørket i 3–5 uker.
- Tidligere malte flater har hatt 3–4 dagers tørketid etter vask.
- Fuktigheten i treet er lavere enn 15 %.
- Overflaten ligger i skygge, eller det er overskyet.
- Solen har passert, slik at veggen ikke oppvarmes etter at malingen er påført.
- Temperaturen er over 5–6 °C, også om natten.

Maling på nytt trevirke

Det er viktig at nytt panel ikke males før trevirket har fått tørke skikkelig ut. Males trevirket før det er tørt, er en nesten garantert at malingen løsner og flasser av. Malingfilmen stenger fuktigheten inne i treet, og når fuktigheten fordampes, sprenges malingen. Det oppstår avskalling, avflassing og sprekkdannelser. Nytt trevirke bør derfor utsettes for vær og vind så lenge at det minimum har hatt en tørkeperiode på 5–6 uker.

Dersom det benyttes linoljemaling, bør tørt trevirke som er meget sugende, grunnes med ett eller to meget tynne strøk. Grunningsstrøket kan påføres ufortynnet eller tynnes med ca. 7-10% white-spirit. Det første strøket skal da påføres så tynt, og arbeides så godt inn i treverket at malingen fremstår som en farget vask på overflaten. Den linoljemalingen som skal brukes til lag to påføres ufortynnet eller tynnes 3-4%. Tynningsgraden avhenger av hvor mye malingen tåler å tynnes før den renner av penselen, og ikke kan påføres uten å søle maling. Etter tørk i 2–3 døgn kan det males ett eller to tynne strøk med linoljemaling. Ved bruk av alkydoljemaling, må en følge produsentens anvisning nøye.

Tildekking

Det er meget fornuftig å dekke de flatene som er malt med presenninger. Fest presenningene i stillaset, vindskiene eller i takrennene. La presenningene henge fritt, og godt ut fra de malte veggene. Fest dem i nedkant nede ved bakken. Presenningene skal beskytte både mot nedbør og direkte sollys. La presenningene henge ca. en uke etter at malingen er tørr.

Innvendig.

Linoljemaling kan meget godt benyttes innvendig. Malingen tilsettes da max 2% sikkativ (tørremiddel) pr. volum. Sikkativ tilsettes for å korte med tørketiden, og fåes kjøpt i større fargehandlere og i butikker med kunstnerartikler.

Litteratur, maling

- Brænne, Jon. 1998. *Farger og Stil*. Fortidsminneforeningen/ Riksantikvaren. Oslo, 2007
- Brænne, Jon. *Dekorasjonsmaling*. Oslo
- Drange, T., Aanensen, H. O. og Brænne J. 2011. *Gamle trehus; reparasjon og vedlikehold*. Oslo, 3. utg.
- Gundersen, Asbjørn og Kjernsmo, Dag. 1972. *Malerarbeid*. Oslo
- Johansson, Kjell. 1975. *Tekno's Måleri, material – teknik – farglära*. Teknografiska Institutttet, Stockholm
- Kjellberg, Henrik. 1986. *Byggnadsmåleri med traditionella färgtyper*. Riksantikvarieämbetet, Stockholm,
- Paulsson, Gregor. 1934. *Måleri*. Stockholm

Havna Allé 7
0373 Oslo. Norge
Tel. + 47 92 20 21 66
e-post. jbrenne@online.no

Bank. 0540 0772136
IBAN: NO17 0540 0772136
BIC: DNBANOKKXXX
Foretaksnr. 980 675 653 MVA